



INTEGRATION OF IMMIGRANTS IN TURKEY REPORT

TÜRKİYE'DEKİ GÖÇMENLERİN
ENTEGRASYONU RAPORU

2018

INTERNATIONAL SCIENCE ASSOCIATION

**INTEGRATION OF IMMIGRANTS IN TURKEY
REPORT**

Ankara, 2018

Prepared by

Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN

Dr. Nihan POTAS

Şuay Nilhan AÇIKALIN

Pınar MARDİN YILMAZ

Deniz GÖRGÜLÜ

Methi ÇELİK

Mehmet Sabir ÇEVİK

PREFACE

Immigration movements that people have realized as a result of different expectations and causes deeply affect societies. This change in societies prepares the basis for the formation of new societies that have different characteristics. In order for this new society to function properly, the integration of migrants needs to be provided successfully.

Turkey, after internal turmoil in Syria has opened the doors more than 3.5 million immigrants. Besides, citizens of many countries such as Iraq, Afghanistan, Iran, and Azerbaijan are also living in Turkey. It is important that the integration of immigrants is proportional to be able to seamlessly live in Turkey. In this context, the aim of our report is sorting the studies by putting forth Turkey's pros and cons about immigrant integration)

We are excited about presenting “Report on Integration of Immigrants in Turkey” as International Science Association which acts with the mission of supporting and bringing together the ones who accept science and knowledge simultaneously and multi-dimensional, ethical values in ability to harmonization decisively for a better future. I would like to thank all the institutions and organizations that contributed to the preparation of this report, and hope that the report will contribute to all humanity.

Yours Sincerely

Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN

President of International Science Association

CONTENTS

1. Introduction.....	1
2. Concept of Integration	3
2.1. Legal-Political.....	4
2.2. Religion	6
2.3. Education.....	7
2.4. Economy	10
2.5. Health	14
2.6. Shelter	16
2.7. Crime Intervention	17
2.8. Security.....	18
2.9. Socio-cultural.....	18
3. Conclusion and Suggestions.....	20
4. References	26

INTEGRATION OF IMMIGRANTS IN TURKEY

REPORT

1. Introduction

People are sometimes forced to leave places where they were living with the effect of natural and human elements. The ultimate goal in this mobility, called migration, is to live in better conditions. For this purpose, people can go from one side to another side of the world and this cause many problems. The problems that emerge as a result of the migration movements affect the people living in the region as well as the migrants. In this context, it is clear that the problem cannot be solved by the hypotheses based on anti-immigration. Especially in recent years, the increase of the number of migrants as a result of the events taking place in the world reveals this fact.

Table 1. *Change of the Number of Migrants by Years*

Year	Number of Immigrants	Ratio to World Population
1970	84.460.125	2.3%
1975	90.368.010	2.2%
1980	101.983.149	2.3%
1985	113.206.691	2.3%
1990	152.563.212	2.9%
1995	160.801.752	2.8%
2000	172.703.309	2.8%
2005	191.269.100	2.9%
2010	221.714.243	3.2%
2015	243.700.236	3.3%

Source: International Organization for Migration, 2018.

As it can be seen from Table 1, the number of immigrants in the world has increased gradually over the years. This increase of the number of migrants is expected to continue in the coming years. Therefore, migration phenomenon needs to be analyzed in a healthy way.

“World Migration Report” published by IOM (2018) contains important information about immigrants. Some of the information includes:

According to 2015 data,

- One in thirty people worldwide is an immigrant.
- 52% of the migrants are male and 48% are female.
- Approximately 75 million migrants live in both Asia and Europe. In other words, 62% of immigrants worldwide are in Asia and Europe.
- The United States, Germany and Russia are the most immigrated countries. Turkey ranks 19th on this issue.
- India, Mexico and Russia are the countries with the highest level of emigration. In this ranking, Syria is 9th and Turkey is 18th.

According to 2016 data;

- There are approximately 22.5 million refugees worldwide. 51% of these refugees are under 18 years old.
- Refugees protected by the United Nations High Commissioner for Refugees come from the following countries: Syria, Afghanistan, South Sudan, Somalia, Sudan, Democratic Republic of Congo, Central African Republic, Myanmar, Eritrea and Burundi. The number of these refugees is about 13.5 million. The number of Syrian refugees is around 5.5 million.
- Turkey ranks first in this field by hosting of 2.9 million refugees. Syrians constitute 2.8 million of these refugees. In this regard, there is Pakistan, Lebanon and Iran after Turkey.

All the groups of people who are categorized by different names such as immigrants and refugees feel alienated against the society they belong to. These people from different cultures need to adapt to the society in order to be able to get rid of the sense of alienation and to live like

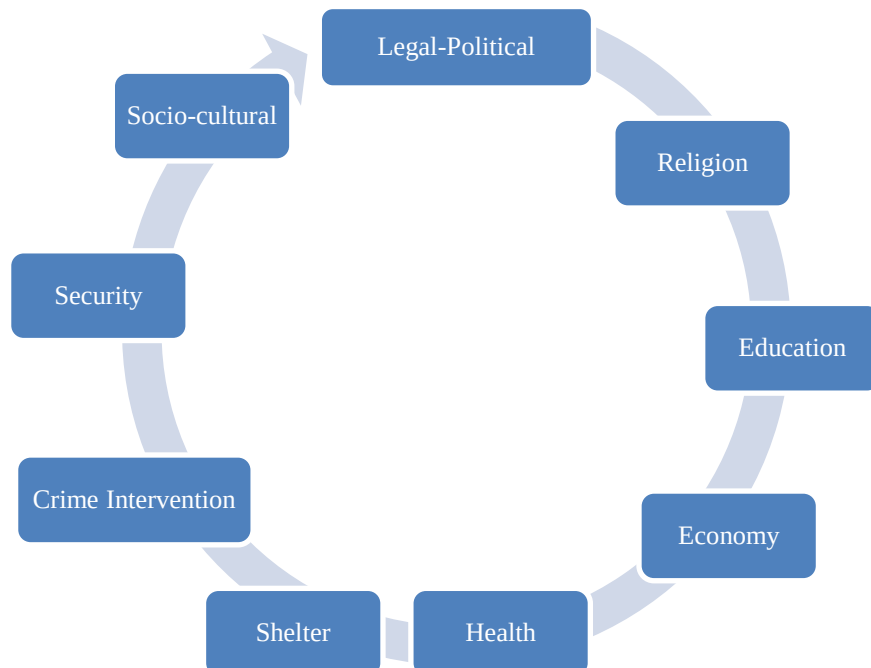
other members of the society they have just joined. This situation is examined within the concept of integration in the literature.

2. Concept of Integration

The concept of integration has entered from the word “*intégration*” which means integrating and integrating parts into one in French (Etimoloji Türkçe, 2018). In response to this word, the words integration and compliance are used by the Turkish Language Association (2018). Berry, Kim, Power, Young and Bujaki (1989) define the integration as an interaction strategy that enables immigrants to adapt to society without losing their identity. Based on this definition, we can define integration as a task of gathering groups of different characteristics under the same roof.

In order to determine the extent to which integration takes place in a society, the issue must be approached in a holistic manner. In the literature, integration was examined in terms of psychological, socio-cultural, economic, legal-political, socio-economic, cultural-religious aspects (Berry, 1997; Penninx, 2005). In this study the integration of legal immigrants who live in Turkey is handled with legal-political, religious, educational, economic, health, housing, crime, security and socio-cultural headings

Figure 1. *Dimensions of Integration*



2.1. Legal-Political

Turkey in order to determine the legal status of immigrants in 1951 "Convention Relating to the Status of Refugees" and "Protocol Relating to the Status of Refugees" in 1967 has signed. Adopted in 2013 regarding the legal status of immigrants "Foreigners and International Protection Law" is the first asylum law that Turkey has done in this regard (United Nations Refugee Organization, 2018). The Directorate General of Migration Management established under this law is responsible for the work and operations of immigrants in the country.

In the Law on Foreigners and International Protection, immigrants are divided into different groups according to their characteristics. Refugees named who migrated to Turkey from European countries, conditional refugee named who immigrated to Turkey from countries outside the European countries, subsidiary protection named whose status is not refugee and conditional refugee. Under this law of immigrants who will live in Turkey are required to have a residence permit. Short-term residence permit, family residence permit, student residence permit, long-term residence permit, humanitarian residence permit, residence permit for human trafficking are the permits given within this scope. Refugee, conditional refugee and secondary protection can also get work permits in Turkey. According to this, refugee and secondary protection status can only be granted after six months after the date of the application for international protection.

In 2014, the *durum* Temporary Protection Regulation was published in order to reveal the legal status of the Syrians after the migration. Temporary protection in this regulation is defined as follows.

“Protection status granted to foreigners, who were forced to leave their countries and are unable to return to the countries they left and arrived at or crossed our borders in masses to seek urgent and temporary protection and whose international protection requests cannot be taken under individual assessment.” (p.6205).

Under the Temporary Protection Regulation, immigrants who enter the country at the border gates are taken to the referral centers by law enforcement agencies together with the documents they have. Identification and registration of immigrants who want to enter the country in the referral center are carried out. There is also a health care service for emergency patients in the referral center. With the completion of registration procedures, migrants are provided with

temporary protection identification. The identity of the individual gives them the right to stay in Turkey, while Turkey does not provide any right to pass on citizenship.

In the context of temporary protection, migrants who receive identity documents are referred to temporary accommodation centers. However, migrants who do not want to stay in temporary accommodation centers may be allowed to stay in certain provinces by the General Directorate. Immigrants who are entitled to temporary protection can benefit from services such as health, education, social assistance and services, access to the labor market and interpreting (Temporary Protection Regulation, 2014).

In order to benefit from the right to vote and be elected, being a Turkish citizen is a requirement in Turkey. In this context, the selection of immigrants who live in Turkey and has no right to be elected. Migrants can only benefit from the right to elect and to be elected by passing Turkish citizenship. According to Turkish law, Turkish citizenship is gained by birth or later. In order to become a Turkish citizen, the following features must be found (Turkish Citizenship Law, 2009):

- To be adult and to have discriminating power, according to national law or Turkish law
- Five continuous years of residence in Turkey since backward from application.
- The behavior confirms that it has been decided to settle in Turkey
- Not having a health-threatening disease,
- Having good morals,
- To speak enough Turkish,
- To have the income or profession to provide the livelihood for his and his/her dependents.
- Not to be an obstacle in terms of national security and public order.

Turkish Citizenship Law "from the application date without interruption for five years residing in Turkey" Even though the judgment has this right, cannot benefit people who live in temporary protected status in Turkey.

Foreign nationals can also become Turkish citizens by investing a certain amount of capital in the country. With "Regulation on the Amendment to the Regulation on the Implementation of the Turkish Citizenship Law ", the financial and investment criteria required

for foreign nationals to pass to Turkish citizenship have been reduced. Accordingly, investors who have any of the following qualifications are entitled to become Turkish citizens:

- Determined by the Ministry of Industry and Technology, with a fixed capital investment of USD 500,000 or equivalent foreign currency or Turkish lira.
- Those determined by the Ministry of Environment and Urbanization purchased by the Ministry of Environment and Urbanization for the purpose of announcing that the immovable property of USD 250.000 or foreign currency or Turkish lira shall not be sold for three years in the land registry records,
- Those identified by the Ministry of Family, Labor and Social Services, where they employ at least 50 people,
- Those who are determined by the Ministry of Treasury and Finance that they purchase at least 500.000 US dollars or equivalent foreign currency or Turkish lira in accordance with
- Those who were determined by the Capital Markets Board, on the condition that they retained at least USD 500.000 or equivalent foreign currency or Turkish lira real estate investment fund participation share or venture capital investment fund participation amount for at least three years.

As a result, Turkish citizenship can be acquired through maternity births, marriage to Turkish citizens, residence for more than five years in the country and capital investment. According to the data of the General Directorate of Population and Citizenship Affairs, the number of those entitled to Turkish citizenship in the years 2010-2017 is 94.204. In addition, the number of Syrians who acquired Turkish citizenship between the years of 2011 and 2018 is 55,583. Of these, 25 000 are in the 0-18 age range (Dogan News Agency, 2018).

2.2. Religion

Religion is one of the most important rules makers of human life. In this way, human activities are shaped according to certain norms and people behave each other with similar behavior patterns. Especially in the phenomenon of migration, the influence of religion on immigrants' integration into new living spaces is great.

Immigration in Islamic religion is called “hicret”. Muslims, who were subjected to various torture by the Mecca in the early days of Islam, first migrated to Abyssinia and then to Medina.

Hız. Muhammad's immigration to Medina and the friendship bond established between the Ansari and Medjok Emigrants has been an important example for all Muslims. Despite the intense migration, Turks saw the Syrians “Muhacir” and help coreligionist generously as “Ensar”. Thus, the example of Ansar-Muhacir has been an important motivation tool for the integration of Turks and Syrians (Erçetin, Açıkalin, Potas, Özdemir, Doğan, 2018).

Although Turks and Syrians generally believe in Islam, there are differences between the two communities in terms of belief, worship, religion and life style. However, these differences do not negatively affect the relations between the two communities. As a result, the fact that the two communities belong to the same religion facilitates the integration of Syrians into Turkish society.

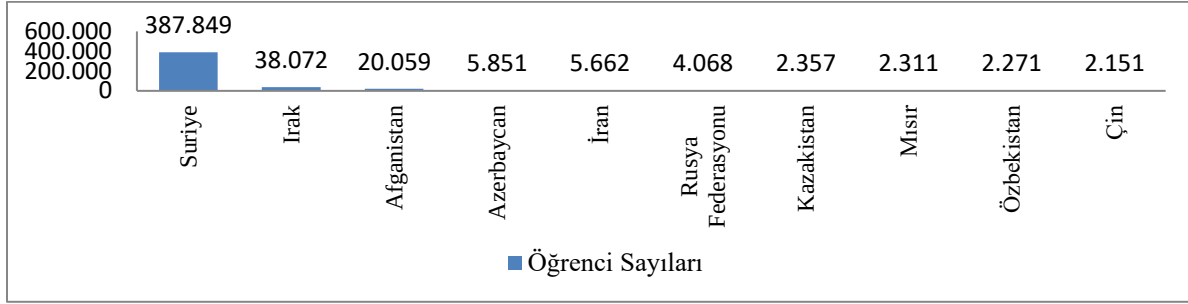
2.3. Education

Education is vital for integration because, through education, individuals have behaviors that conform to the value judgments of society. In order to gain these forms of behavior, the enrollment rates of migrant children need to be increased.

Although it affects all individuals, children who are called passive immigrants are the most vulnerable group to immigration. Children who are exposed to immigration and hence displaced have difficulties in complying with the new culture, neighborhood, friends, schools, as well as collective living, and they are unable to adapt for a certain period of time. the lives of the immigrants and their children are significantly affected by the different cultural structure they have, their unfamiliarity with the language of the country they live in, the deficiencies, differences, physical (schools, teachers, books, etc.) inadequacies in the education policies of the receiving country (Erçetin, Potas, Açıkalin, 2018).

Turkey has become a country where intensive migration movements occurred throughout history. In recent years, the Syrians have been confronted with a massive wave of migration due to the internal mix. Although the speed of this migration wave has slowed down, it still continues. As of July 5, 2018 3.554.072 Syrians are guests. Citizens of countries such as Iraq, Afghanistan, and Azerbaijan live in Turkey under temporary protection (MoNE, 2018). The citizens of these countries benefit from the opportunities such as education, health and housing. The information about the students who studies in the Ministry of National Education is given in Figure 2.

Figure 2. Information about the students who are educated by the MoNE by Nationality



Source: MoNE, 2018

As seen from Figure 2, the majority of foreign students studying in Turkey consist of the Syrians. 333.913 of the Syrian students receive education in Turkish Ministry of Education through Turkish curriculum. In addition, 222,429 Syrian students in temporary education centers receive education at the center of Turkish learning. In addition, 14,129 Syrian students benefit from educational services through open schools (MoNE, 2018). The numerical data of Syrian students are given in Table 2.

Table 2. *Information about Syrian students*

School year	Number of Syrians in Public Schools	Number of Syrian Students in Temporary Education Centers	Total Number of Registered Syrian Students	School Age Syrian Population	Schooling Rates of Syrians
2017-2018	387.849	222.429	610.278	976.200	62,5%

Source: MoNE, 2018.

When Table 2 is examined, it can be seen that 38% of Syrian children can't access education services. According to a study conducted by Emin (2016), 90.6% of the Syrian students living in the camps and 26.3% of the Syrian students living outside the camps benefit from educational services. There are many reasons why Syrian students living outside the camps are deprived of educational services. These can be listed as follows (Taştan & Çelik, 2017):

- The official languages of the Syrian students are Arabic and the students do not speak Turkish,

- Syrian children are forced to work by their families.
- Limited access to transportation,
- Displacement of families due to various reasons,
- School administrators and teachers' reluctance
- Inadequacy of school buildings in terms of hardware
- Uncertainty and lack of motivation.

Another issue related with Syrian students is the schooling rates depending on the education levels. Table 3 shows the numerical data on the schooling status of the Syrian students in the 2017-2018 academic years.

Table 3. The Schooling Status of Syrian Students

Education Stage	Number of Students	Age Population	Schooling Rate (%)
Pre-school	36.548	93.791	38.97
Primary school	374.304	351.231	106.6 (Net 97)
Secondary school	137.613	272.819	50,4
High school	61.813	258.359	23,9
Total	610.278	976.200	62

Source: MoNE, 2018.

When Table 3 is examined, it is seen that Syrian students are not be able to benefit from other education levels except primary school. It can be shown that the schooling rates in the education levels after primary school decreases. The reason for this situation can be expressed as the employment of the students for financial gain.

According to MoNE (2018) data, Syrian students are not sufficiently involved in higher education institutions. 1798 students in the associate degree program, 17.065 in the undergraduate program, 1373 in the master's degree and 389 Syrian students in the doctoral program. Considering that 400,000 Syrians living in Turkey in the range of 18-22 years, it is observed that the rate of higher education Syrians is around 5%. Considering that this ratio is more than 60% among Turkish citizens, included in Open University education, it is observed that the rate of Syrian students is low (Hak-İş, 2017).

The equivalence process of the trainings received by the immigrants is carried out by the Ministry of National Education at the level of primary and secondary education and by the Higher Education Council at the tertiary level. The regulations regarding the documents required for the equivalence process are determined by the authorized body. These bodies take the necessary measures to ensure that students do not suffer from the event of war and extraordinary situations.

Non-formal education courses on the integration of migrants through education have important functions. In these courses, besides the Turkish teaching, general and vocational-technical trainings are given. The data of 2014-2018 belonging to the Syrians benefiting from non-formal education courses are given in Table 4 (MoNE, 2018).

Table 4. Data on the Year 2014-2018 for Syrians Benefiting from Non-Formal Education Courses

Course Type	Number of People		
	Female	Male	Total
Turkish A1*	56.889	38.769	95.658
Turkish A2*	13.253	7.987	21.240
Turkish B1*	861	468	1.329
General Courses	196.560	168.290	364.850
Professional Courses	45.058	15.863	60.921

* The number of participants who received certificates from the relevant courses is given.

According to the data in Table 4, it is seen that Syrian women have more participate rate than men. This situation is thought to be caused by the fact that males work for financial income. In addition, it is observed that the number of certificates received from Turkish courses decreased after the first stage. The situation may have been due to the sufficiency of Turkish learned at level A1.

2.4. Economy

Turkey is a country of choice for immigrants for economic terms since the early 1990s. Visa exemption agreements with some countries and the size of the unregistered economic factors makes Turkey attraction center for immigrants (Akpınar, 2010). Foreigners in Turkey get permission to work independently as periodic, indefinite and independent work permit. In

addition, work permits are granted to migrants with temporary protection status for more than six months to be employed in seasonal agriculture and livestock (Ministry of Family, Labor and Social Services, 2018). Numerical data about registered foreign workers in Turkey are given in Table 5.

Table 5. Data on registered foreign workers in Turkey

	N
Years	2011
	17.466
	2012
	32.279
	2013
	45.825
Years	2014
	52.295
	2015
	64.521
	2016
	73.560
Gender*	Female
	35.606
Gender*	Male
	37.954
Educational Level *	Literate
	2.242
	Primary school
	1.146
	Secondary school
	6.574
	High school
	27.442
Educational Level *	Associate degree
	7.062
	Undergraduate
	21.717
	Postgraduate education
	540
	Unknown
	6.837
Age*	15-19
	367
	20-29
	20.953
	30-39
	24.832
	40-49
Age*	15.981
	50-59
	8962
	60 +
	2461
	Unknown
	4
Country*	Azerbaijan
	1.880
	China
	4.397
	Georgia
	7.629
	India
	1.970
	Kirghizistan
	3.048
	Uzbekistan
Country*	2.436
	Russian Federation
	1.966
	Syria
	13.290
	Turkmenistan
	3.471
	Ukraine
	5.592
Business line *	Building Construction
	4.490
	Construction of Buildings
	3.112
	Wholesale trade
	4.358
	Accommodation
	6.556
Business line *	Office management
	3.223
	Education
	3.138
	Performing Arts
	2.691
	Housework
	17.026

* Based on 2016 data.

Source: Ministry of Family, Labor and Social Services, 2016.

From Table 5 we can express the following:

- The number of registered foreigner workers increased continuously between 2011 - 2016.
- According to 2016 data, the number of registered male and female employees is close to each other.
- Considering the level of education of registered foreigners, it is seen that high school and undergraduate education level is the majority.
- When the foreigners working are examined in terms of age, it is observed that there are 30-39 years old employees mostly. There are also quite a few employees in the 20-29 and 40-49 age groups.
- Registered foreigners working in Turkey as it is clear that they mostly came from neighboring countries and the Turkish Republics. Syrians constitute the majority in this group.
- It is seen that foreigners serve in many jobs when they look at the business lines they work in. Among them, the number of foreigners who work in households, is higher than that of other businesses.

According to data on Immigration Administration General Directorate (2018), 285,946 foreign nationals have been granted work permits between 2011-2016 in Turkey. However, the number of foreigners having with a residence permit in Turkey as of September 6, 2018 (IS) 716 494 while the number of Syrians living in temporary protected status is 3.555.464. It is also a well-known fact that foreigners entering the country illegally (the number of irregular migrants seized in 2017 is 170,269). Referring to these figures the number of foreign immigrants living in the country who have permission to work as registered in Turkey is emerging as a result does not represent enough. It is thought that this problem arise from because of unregistered economy. According to 2018 data, the ratio of the informal economy to gross national product is at 21.5%. In addition, the ratio of informal workers non-agricultural employment to non-agricultural sectors is 17%. These data clearly demonstrate the size of the unregistered economy in Turkey.

One of the indicators of the economic integration of migrants in a country is the companies they have established. As of 31 March 2018, 54,029 companies were established by foreigners in Turkey. In addition, 6909 companies established with domestic capital have also become foreign partners. The majority of these companies operate in wholesale and retail trade,

real estate rental and business activities and manufacturing industry sectors. Considering the distribution of these companies depending on the country groups, it is seen that the countries belonging to the European Union are in the first place with 22.810 companies. Among the countries within the European Union, Germany ranks first with 7,212 companies (Ministry of Economy, 2018).

When we look at the Syrian Companies forming the largest group of immigrants in Turkey, have established in Turkey, According to data from Turkey Chambers and Stock Exchanges Union 6,589 companies established. The total capital of these Syrian partner companies is 17.1 million Turkish lira. Istanbul and Mersin attract attention as the cities with the highest number of Syrian companies (TEPAV, 2018). Although Syrian investors increases investments in Turkey, it has been observed that they faced with some problems. These problems can be listed as follows (ILO, 2016):

1. There are difficulties about go abroad of businessmen because of visa. In this case, businessmen can not get customers from different countries to Turkey.
2. Institutions that need to inform investors about regulations are insufficient in this regard.
3. The fact that the Syrians do not have the right to own property impedes new investments.
4. There are some problems about opening a bank account.
5. The equivalence of university diplomas for Syrians is done by the educational institutions in Syria. Due to lack of communication, Syrians are experiencing problems in terms of equivalence.
6. Syrians outside the camps cannot benefit adequately from educational services.
7. The number of personnel who speak Arabic in official institutions is insufficient.

Syrian migrants have positive and negative effects on the Turkish economy. Revive the regional economy, increasing trade relations with the Arab World, increase in the trade volume of firms in this sector as a result of the need for basic supplies and meeting the need for unskilled labor are positive effects of the Syrians on the Turkish economy. Inflation, increase in rental and house prices, the loss of unregistered labor costs due to the increase in informal economy and the decrease in unqualified labor costs are some of the negative effects of the Syrians on the Turkish economy (Düzakaya, 2016). In this context, efforts should be made to reduce the negative impacts of Syrian migrants in order to ensure their integration into the Turkish economy successfully. In

addition, it is of great importance to solve the problems of Syrians on informal work, employment in low-skilled jobs, unfair competition, lowering wages and spreading of child labor (ILO, 2016).

2.5. Health

Health is one of the most important topics in the context of immigrant integration. The health services provide a great assurance for migrants to survive. For this reason, health services need to be expanded to include migrants. Turkey's has demonstrated outstanding effort in this regard is appreciated by the entire world. The legal basis of the health services for migrants in Turkey are as follows:

1. Disaster & Emergency Management Authority (AFAD) Regulation (19.02.2011)
2. Law on Foreigners and International Protection (04.04.2013)
3. Temporary Protection Regulation (22.10.2014)
4. Directive Regarding Principles of Health Services to be given to Temporary Protection (25.03.2015)
5. AFAD and Ministry of Health Protocol 2015 (01.07.2015)
6. AFAD - Circular on Health and Other Services of Syrian Guests (12.10.2015)
7. Directive of Immigrant Health Centers / Units (03.09.2015)
8. Principles Regarding the Amendments to the Principles Regarding the Health Services to be given to Temporary Protection (04.11.2015)
9. AFAD and Ministry of Health Protocol 2016 (01.01.2016)

In line with the “Directive Regarding Principles of Health Services to be given to Temporary Protection” issued for the purpose of regulating the health services for migrants, primary health care services were started to be provided by the Directorate of Migration Health under the Turkish Public Health Agency. According to data on February 2017, 175 immigrant health centers were established in 17 provinces in 86 Immigrant Health Centers. In addition, immigrants can benefit from the health institution (THAT) they want with the ID cards given to those who have temporary protection status. In case of emergency, health service is provided to those who do not have an ID card (Gültaş & Balçık, 2018).

According to data on October 1, 2018 from AFAD, temporary refuge center include 156 Turkish doctors, 186 Turkish health personnel, 109 Syrian doctors and 137 Syrian staff. Table 6 shows the numerical data of Syrians and Iraqis benefiting from health services throughout the country.

Table 6. *Numerical Data on Migrants Benefiting from Health Services across the Country*

Polyclinic	Hospital patient	Birth	Operation
34.501.808	1.423.844	302.470	1.188.606

Kaynak: AFAD, 2018.

In order to solve the health problems of migrants benefiting from health services, the elimination of some problems is an important issue. Especially the language problem experienced in health institutions cause that the patient can not to express himself/herself fully. In addition, due to the language problem, immigrants cannot obtain enough information about their rights. In addition to the language problem, migrants face the following problems when receiving services from health institutions (Turkish Medical Association, 2016):

1. Immigrants without formal registration cannot benefit from the full range of health services.
2. Migrants cannot benefit effectively from family practitioner.
3. Some family practitioners do not want to register immigrants.
4. When immigrants are relocated, they have to re-register with the Provincial Directorate of Migration Management in order to benefit from the AFAD circular.

Migrants can bring with them some diseases. For example, after intensive immigration of Syrians, poliomyelitis is started to seen in society which was not seen for a long time in turkey and its' vaccine has been already removed. Therefore, poliomyelitis was administered to all children in the 0-5 age group in the border provinces where poliomyelitis cases were seen (ORSAM, 2015). In addition, there was an increase in diseases such as chicken pox, diphtheria, whooping-cough, epidemic parotids, tetanus because Syrian babies and children cannot be vaccinated in the early stages of migration. In adults, Crimean-Congo hemorrhagic fever, measles and fevers were observed again (Ergin, 2016).

2.6. Shelter

Due to the events that occurred many times in the past in the countries surrounding Turkey, Turkey has undergone an influx of immigrants (MANY TIMES). In recent years, millions of people due to internal mixed occurring in Syria immigrated to Turkey. First group of immigrants who firstly enter Hatay in Turkey have preferred Yayladağı, Altınözü and Reyhanlı districts. However, as a result of the increasing number of migrants, sheltering centers were established in many cities in the province of Hatay (Taş & Özcan, 2016). Information on Syrians living in the shelter centers in these provinces is given in Table 7.

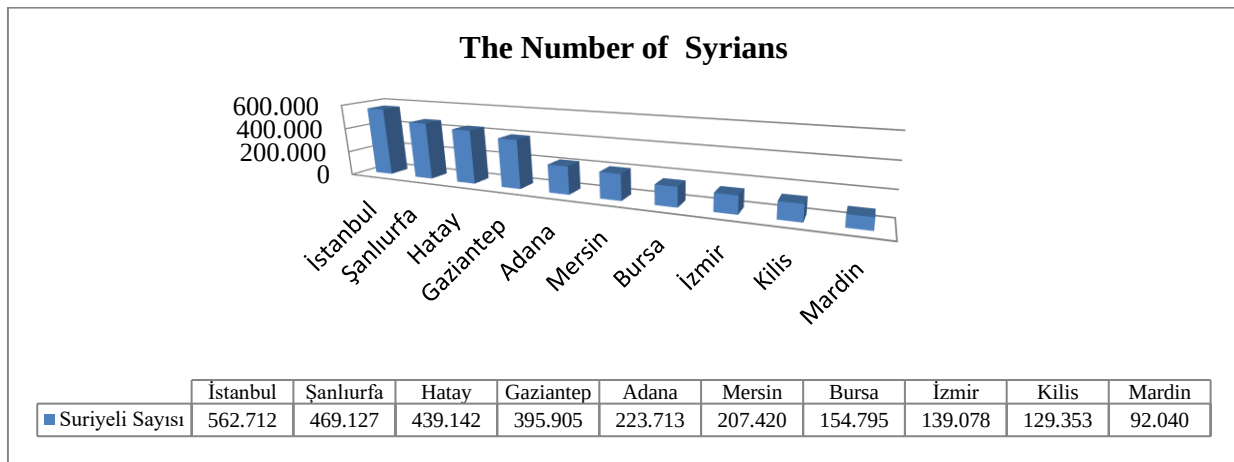
Table 7. *Information about Syrians Living at Temporary Shelter Centers **

Temporary Shelter Centers	Total
Şanlıurfa	67.609
Adana	26.670
Kilis	25.825
Kahramanmaraş	17.483
Hatay	17.327
Osmaniye	14.339
Malatya	9.628
Gaziantep	3.696
Total	182.577

* The data of the Directorate General of Migration Management dated 6 September 2018 were used.

When Table 7 is examined, it is seen that 182.577 of 3.555.464 people who are temporary protection are accommodated in temporary shelter centers. In addition, it is understood that the number of Syrians living in Şanlıurfa is higher than the other provinces. The provinces where Syrian live mostly in Turkey are given in Figure 3.

Figure 3. *The provinces where Syrian live mostly in Turkey*



Source: General Directorate of Migration Management, 2018.

According to Figure 3, Istanbul is the city where most Syrians live. After Istanbul, Şanlıurfa and Hatay come. The distribution of the Syrians living outside the temporary accommodation centers according to the types of housing they have is as follows (AFAD, 2017).

- 62% of men and 65% of women live in a house or apartment.
- 32% of men and 31% of women live in ruins.
- 1% of males and females live under makeshift temporary or plastic protections.

After the intensive migration of Syrians, housing and rental prices have increased significantly. Syrians who are in financial difficulties and work in low-income jobs are forced to share the same household with more than one family. Moreover, the increase in housing and rental house prices also affects negatively Turkish society.

2.7. Crime Intervention

The fact that immigrants do not interfere in crime in the society they are involved in influences the attitude towards them positively. As a result, no one in the immediate vicinity wants to have people with high potential for crime. In that respect, migrants should be very careful about getting involved in crime. In addition, the creation of a negative perception against migrants should be prevented through broadcasts made by broadcasting organizations and social media. Otherwise, social peace will be endangered and this will adversely affect the integration of immigrants.

Looking at the data on immigrants entering the criminal and penal institutions in Turkey in 2016 showed that 957 people received prison punishment. When the crimes of these people are examined, it is observed that immigrants are involved in the production and trade of drugs or stimulants (334 people), theft (189 people), extortion (112 people), smuggling (74 people), killing (35 persons), sexual offenses (35 persons) (TÜİK as cited in Hak-İş, 2017). When the crimes committed by the immigrants in 2017 are investigated, it is observed that there are more events than the previous year. According to the data of an international organization examining the tensions and immigration of migrants, there were 181 events that caused the deaths of 35 people, including 24 Syrian refugees, as of 30 November 2017. When the reasons of these events are examined, it is understood that these events mostly occurred due to tensions arising from cultural differences, labor competition and ethnic tensions (International Crisis Group, 2018).

2.8. Security

Security is one of the most important reasons for migration movements in the world. In the great wave of immigration occurred from Syria to Turkey for safety, it has been among the most important factors that cause people to leave their countries. Studies by AFAD (2014, 2017) also revealed this fact. These Studies revealed that the majority of the participants stated that they left Syria because of security reasons.

Security is also of great importance for the integration of migrants. In order to ensure integration in the context of security, it is an important condition to find the place where people live in terms of society and immigrants. A report by Kaya and Kırac (2016) found that 91.8% of the Syrian migrants feel safe. In a study conducted by AFAD (2014) on Syrian women, it was found that women living in the camps feel confident. In addition, women's satisfaction with security services and security personnel is high in this report.

Increase the intensity of Syrians in Turkey has caused an increase in security-driven concern in the Turkish society. Especially during the passage of large groups from Syria to Turkey the presence of members of terrorist organizations among the persons who entered the country illegally due to insufficient security forces has created a great weakness in terms of security. The bomb attacks took place in Turkey during this period were also reveals the magnitude of this weakness (Özdemir, 2017). In recent years, the judicial events caused by the growth of small-scale incidents between Turks and Syrians have caused polarization among the citizens of the two countries.

The fact that Syrians live together in the suburbs of the cities has a negative impact on their integration into the Turkish society. In addition, this situation may bring security problems in the process. It is thought that children of families living in difficult conditions, uneducated and having low income levels may be involved in many crimes with the feeling of exclusion (ORSAM, 2015).

2.9. Socio-cultural

People with different language, culture and lifestyle need to be supported socio-culturally in order to integrate into the society they are involved in. However, the number of emigrants to

Turkey to exceed 3.5 million and lack of integration of the aid affects in a negative sense. In addition, due to the language problem, immigrants can not make progress in their relations with the society. Besides, divorces in Turkish society due to marriage to young Syrian women; women and child abuse and distorted urbanization in cities prevents immigrants from reaching socio-cultural desired levels.

In a study on the socio-cultural adaptation of Syrians to the society, it was determined that the ratio of adapters to those who do not is approximately 50%. The proportion of those who have adapted to Turkish society is 90% in the camps and outside the camp is 46%. From a gender perspective, it is concluded that males are more compatible than females in and outside the camps. As a result of the research, It is thought that Syrians cannot adapt to Turkish society sufficiently due to material shortcomings, psychology created by war, differences in culture, differences in social life, moral differences and differences in religious life (AFAD, 2017).

As a result of a study conducted on Syrian women in Turkey, it was concluded that women's desire to learn Turkish is high. According to the survey, women living outside the camps are willing to learn more Turkish than women living in camps. It is normal for women outside the camps to be more willing to learn Turkish. Because women outside the camps need Turkish more for their daily needs (AFAD, 2014).

In another survey conducted for Syrian women finding that a direct correlation between the duration of their relations with the Turkish community living in Turkey were obtained. In other words, increasing the time women with Syrian presence in Turkey is increasing as their relationship with the Turkish society. However, different activities are needed to accelerate the integration of Syrian women. It is thought that the development of the activities that Syrian women and Turkish women have more contacts will have a positive effect on the integration process. The activities to be organized should be addressed to women in both communities. In this context, women can be brought together by eating and drinking activities (Association for Solidarity with Asylum Seekers and Migrants, 2018).

Some perceptions of Turkish society towards Syrians have an impact on their attitudes towards them. Some of the factors that are effective in the formation of these perceptions are listed in the research done by Erdoğan and Ünver (as cited in Düzakaya, 2016):

- The possibility of migrants moving towards judicial crimes due to the conditions they are in,
- Inclusion of members of terrorist organizations among migrants,
- The possibility of radicalization of the highly populated young population,
- Increasing racist ideas towards immigrants, especially among Turks with low income,
- Prohibition of prostitution and illegal mafia-style formations among immigrants
- Cultural differences.

Another reason for the negative perception is related to the Syrian border provinces of Turkey are also particularly due to the change in the demographic structure in these provinces. Because Kilis, Hatay, Sanliurfa and Gaziantep due to changes in population in cities, The Turkish people face the threat of being a minority. Due to this situation, the people have a negative attitude towards Syrians (ORSAM, 2015).

3. Conclusion and Suggestions

As a result of economic crises and natural disasters, people are forced to live in foreign societies. When we think that one in thirty people in the world live in the status of immigrant, a negative picture emerges. However, the phenomenon of migration is not only a human activity with negative aspects.

The year 2011 will always be remembered in the history of mankind due to different events. However, among them, the civil war that has entered its 7th year in Syria along with its cruel face and the migration waves attached will never be forgotten. The first entry of asylum seekers from Syria to Turkey took place on 29 April 2011 with the passage of 252 persons. From this date, onwards, the numbers of asylum seekers and their intensity in the border regions have increased tremendously in tandem with the increase in local and regional conflicts as well as violence. Despite this, Turkey has followed the “open door policy” and in the first stage the “guest” status was applied on Syrian Asylum seekers and after legal administrative arrangements, the status of “temporary protection” has been applied. Nevertheless, Turkey has continued welcoming Syrian asylum seekers (Erçetin et al., 2018).

Due to internal confusion in Syria over 3.5 million people have migrated to Turkey so far. This figure is more than the population of many countries in the world. It has some shortcomings

in Turkey where a large group of immigrant live in is a natural condition. In this report, pros and cons of Turkey's integration of immigrants and the studies about this area are listed.

Turkey has tried to do its utmost to protect the rights of the person concerned as parties to the relevant laws and protocols with the immigration law since the 1950s. After the intensive migration of Syrians, the Law on Foreigners and International Protection and the Temporary Protection Regulation filled the lack felt in this area. However, immigrants do not know enough about the rights granted to them. In this context, informative activities should be organized on migrants' rights.

The right to vote and be elected is given only to Turkish citizens so In Turkey, selecting the Syrians who live in temporary protected status and has no voting rights. This is a negative situation in terms of immigrant integration. There must be at least one deputy in Turkey Grand National Assembly for representing immigrants. In this way, migrants will see themselves as a member of society and will make more efforts to integrate into that society. For this reason, some arrangements should be made in order to represent immigrants in the parliament.

Foreign nationals' adherence to Turkish citizenship depends on certain conditions. Those who meet these conditions can be become a Turkish citizen. The immigration status of the migrants who are in temporary protection status is left to the discretion of the administration even if they have all the conditions (SETAV, 2015). In this respect, this injustice which migrants with temporary protection status who want to pass Turkish citizenship must be eliminated. In addition, priorities should be given to the names of those who can contribute to the country in fields such as science, art and literature.

Religion is an important phenomenon that plays a role in the solution of existing problems that bring societies closer together in terms of migrant integration. If Turks and Syrians were two nations of different religions, perhaps there could be bigger problems in the country. It is important that the people of the two countries live their religion freely, despite their differences in religious life. This environment of freedom has an impact on immigrant integration.

Studies on the integration of immigrants in education in Turkey can not reach the desired level because of some problems. The vast majority of immigrants living in Turkey, Syrian and Iraqi children is one of the most important problems they do not know Turkish. In order to

eliminate this problem, Turkish language courses can be given to the students of the school age. Pre-school education may be compulsory for children who are not in school age. In addition, compulsory courses can be organized for those who do not know Turkish in their families.

Another problem in the field of education arises from the employment of school-age children. School-age children of Syrians who's family work in jobs that do not gain much economic incomes also contributes to the family economy by working. In order to prevent this situation, Syrians' living standards should be increased. In addition, the legal measures and economic sanctions to be applied to parents of students who do not attend school will reduce student absences.

Another of the problems in education in Turkey is subject of classrooms. This problem has increased with the immigrants coming in recent years. For this problem to be eliminated, new schools are needed. Encouraging the foundations, associations and philanthropists in this regard may reduce the need for classrooms.

In the context of immigrant integration, economy is a vital issue. Because there is no human activity in which the economy is not related. Migrants need to be economically strong in order to ensure the integration of migrants. When considering the economic activity of immigrants in Turkey, there are a lot of people working under difficult conditions and without any job security. For these people to work in the conditions they deserve, it has been obligatory to monitor workplaces and spend more time on reducing informal economy. In addition, the removal of obstacles to the economic activities of non-Turkish businessmen is of great importance for the investments to be made in the country.

The majority of problems are experienced by migrants in the field of health system from the language problem. Patients who cannot express themselves well or fail to learn their rights adequately do not sufficiently benefit from health services. Translation services for migrants in health institutions can eliminate these problems. In addition, doctors and nurses who have the same nationality as migrants can contribute to the solution of this problem.

Another problem in the field of health is that the existing buildings are insufficient in terms of health services. In order to solve this problem, immigrants should be informed about

primary health care. Thus, the accumulation in hospitals will be prevented. In addition, the inadequacy of existing health institutions and existing buildings will be eliminated.

Diseases that emerge in society after migration movements are an important problem in terms of immigrant integration. Due to this situation, there is a negative perception in the society towards immigrants. In order to prevent this situation, after taking the migrants to the borders of the country, an application can be put into practice such as health checks and treatment of those who are at risk of disease.

Migrants face some problems in housing in Turkey. In particular, increasing housing and rent prices as a result of having more than one family to live together is a negative situation in itself. Moreover, the fact that Turkish society is affected by these increases affects the perception of immigrants in the society negatively. In this respect, some measures should be taken by the state to prevent excessive increases in housing and rent prices.

Immigrants' involvement in crime is an issue that needs to be examined in depth. It is impossible to solve this issue without investigating the reasons that lead immigrants to crime. First of all, the fact that immigrants living in ghetto in cities cannot integrate with the society can cause some incidents due to communication. In this respect, creating an environment in which Turkish people and migrants can live together will reduce the communication in question.

Immigrants who have to live in the makeshift buildings causing distorted urbanization, under the influence of these poor living conditions even in the slightest case, can get anger. In addition, uneducated, financially ill and hopeless masses living in these environments are trying to satisfy themselves by the easy way to reach the wealth of such as crimes drugs, trafficking, and smuggling. Therefore, in order to reduce the rates of crime of migrants, living conditions should be improved. In addition, psychological support should be provided for the reduction of immigration crime rates and develop their own self.

Labor force competition is one of the reasons for tensions between migrants and Turks. With the participation of Syrians in the working life, the wages of the workers negatively affect the unskilled Turkish workers. In addition, due to the preference of Syrians as cheap labor force in informal economic activities, Turks find it difficult to find a job. For these reasons, the Turks, who have anger against the Syrians, are looking for the deficit of Syrians. For example, 500

Syrians, who worked as seasonal agricultural workers in İzmir Torbalı, were expelled from the district due to rumors spread about Syrians beating a Turkish child (International Crisis Group, 2018). Migrants and Turks must be financially strengthened in order to avoid such tensions. This problem can be solved with projects about grow the registered economy, reduce the number of unqualified staff, and train the personnel needed by the markets.

It is observed that the perception of Syrians living in Turkey about security is high. With the arrival of Syrians, the perception of Turks about security has decreased in the same period. The cause of decrease in Turkish security perception is about the reason that a member of a terrorist organization among Syrians who immigrated to Turkey and terrorist acts in the country. In order to increase this perception, law enforcement officers have a great role in the fight against terrorism and border security.

The broad coverage of the crimes committed by the immigrants is another factor that reduces the security perception of Turks. The Turkish people do not feel safe in the regions where the Syrians named “crime machines”. Informing the public to improve the security perception of the Turkish people and increase the security implementation are one of the works to be done within this scope.

It is observed that the migrants are not sufficiently integrated into Turkish society in terms of socio-cultural aspects. The integration has not been achieved sufficiently has a great effect because of the differentiation of the spoken languages. Immigrants who cannot express themselves well because of the language problem have difficulty in understanding the Turkish people. Therefore, the number of language courses for migrants should be increased. There should also be a solution to the problems encountered in access to language courses.

It is seen that they resort to illegal ways such as child labor, begging and prostitution because of the financial difficulties that the Syrians faced. This situation reduces the perception of Syrian in the society. In order to increase the Syrian perception in the community, those involved in illegal crimes should be deported.

Research conducted for Syrian women shows that Turkey is a safe haven for them. Syrian women are also willing to be integrated into the Turkish society. Turkish women have a big role in integrating Syrian women who are more conservative than Turkish into Turkish society. The

coming together of the women of the two communities in different activities will bring them closer together. This convergence, which will be initiated by women, will thus increasingly spread to all segments of society.

When the Syrians migrated, it is observed that the provinces close to the Syrian border are preferred after Istanbul. Due to the intense immigration, it has been changes in the structure of demographic structure in Turkey's border provinces. For example, the number of Syrians in the province of Kilis exceeded the number of Turks. Because of this situation, the Turks react against Syrians. To avoid this situation, Syrians should be distributed to the cities so as not to disrupt the demographic structure.

When the end of this report, the pros and cons of integration of immigrants in Turkey has been put forward in the integration of immigrants and shorted what to do. In this context, it is believed to overcome these problems by deal with planned and programmed

4. References

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [Ministry of Family, Labor and Social Services] (2018). *Yabancı çalışma izinleri istatistikleri*. Erişim: <https://www.csgeb.gov.tr>, 5 Ekim 2018.
- Akpınar, T. (2010). Türkiye'ye yönelik kaçak işgücü göçü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(3), s. 1-22.
- Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü [United Nations Refugee Organization]. (2018). *Türkiye'deki mülteciler ve sığınmacılar*. Erişim: <http://www.unhcr.org>, 20 Kasım 2018.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı [The Ministry of Labor and Social Security]. (2016). *Çalışma hayatı istatistikleri*. Erişim: <https://www.csgeb.gov.tr>, 5 Ekim 2018.
- Berry, J.W., Kim, U., Power, S., Young, M. & Bujaki, M. (1989) Acculturation attitudes in plural societies. *Appl Psychol*, 38:185-206.
- Berry, J.W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Appl Psychol*, 46:5-68.
- AFAD [Disaster & Emergency Management Authority] (2014). *Türkiye'deki Suriyeli kadınlar*. Erişim: <https://www.afad.gov.tr>, 24 Ekim 2018
- AFAD [Disaster & Emergency Management Authority] (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin demografik görünümü, yaşam koşulları ve gelecek beklentilerine yönelik saha araştırması*. Erişim: <https://www.afad.gov.tr>, 4 Ekim 2018.
- AFAD [Disaster & Emergency Management Authority] (2018). *Geçici barınma merkezi raporları*. Erişim: <https://www.afad.gov.tr>, 4 Ekim 2018.
- Doğan Haber Ajansı [Dogan News Agency]. (2018, 12 Temmuz). *Türkiye'de kaç Suriyeli yaşıyor? Kaç Türk vatandaşı oldu?*. Erişim: <https://www.cnnturk.com>, 21 Kasım 2018.
- Düzkaya, H. (2016). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların istihdamına genel bir bakış: sorunlar ve çözüm önerileri. *Kamuda Sosyal Politika*, Yıl:9, Sayı: 35, s.23-29.
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları*. Erişim: <https://www.setav.org>, 03 Ekim 2018.
- Ekonomi Bakanlığı [Ministry of Economy]. (2018). *Uluslararası doğrudan yatırım verileri bülteni*. Erişim: <https://eb.ticaret.gov.tr>, 26 Eylül 2018.
- Erçetin, Ş.Ş., Açıkalın, Ş., Potas, N., Özdemir, N. & Doğan, A.M. (2018). Municipalities and refugee crisis: Ansar policies and numbers. Ş.Ş. Erçetin (Ed.). *Social Considerations of Migration Movements and Immigration Policies* (46-57) içinde. Hershey, PA : Information Science Reference.
- Erçetin, Ş.Ş., Potas, N. & Açıkalın, Ş. (2018). The problems that school administrators and Syrian teachers encounter during the educational process of syrian refugee children: Ankara-

Altındağ example. *Educational development and infrastructure for immigrants and refugees* (125-137) içinde. Hershey, PA : Information Science Reference.

Ergin, I. (2016). *Savaş, göç ve sağlık*. Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları.

Etimoloji Türkçe (2018). *Türkçe etimolojik kelime incelemeleri*. Erişim: <https://www.etimolojiturkce.com>, 20 Eylül 2018.

Geçici Koruma Yönetmeliği [Temporary Protection Regulation] (2014, 22 Ekim). *Resmi Gazete*. Erişim: <http://www.goc.gov.tr>, 21 Kasım 2018.

Gelir İdaresi Başkanlığı [President of revenue management] (2018). *Kayıt dışı ekonomi ile mücadele*. Erişim: <http://www.gib.gov.tr>, 29 Eylül 2018.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [General Directorate of Migration Management] (2018). *Göç istatistikleri*. Erişim: <http://www.goc.gov.tr>, 28 Eylül 2018.

Gültaç, A, Yalçın Balçık, P. (2018). Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sağlık Politikaları. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8 (2), 193-204. DOI: 10.31832/smj.394732.

Hak-İş. (2017). *Mesleki eğitim yoluyla mültecilerin sosyal entegrasyonu projesi*. Erişim: <https://www.hakis.org.tr> , 4 Ekim 2018.

ILO [International Labour Organization]. (2016). *Suriyeli işçi, işveren ve girişimcilerin işgücü piyasasında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri çalıştay genel değerlendirme*. Erişim: <https://www.ilo.org>, 02 Ekim 2018.

Interntional Crisis Group. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli mülteciler: Kentsel gerilimleri azaltmak*. Erişim: <https://www.crisisgroup.org>, 22 Kasım 2018.

International Organization for Migration (2018). *World migration report*. Erişim: <https://www.iom.int> , 15 Eylül 2018.

Kaya, A. ve Kırarç, A. (2018). *İstanbul'daki Suriyeli mültecilere ilişkin zarar görabilirlik değerlendirme raporu*. Erişim: <http://hayatadestek.org>, 20 Kasım 2018.

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Genel Müdürlüğü [Ministry of National Education General Directorate of Life Long Learning]. (2018). *Geçici koruma kapsamı altındaki öğrencilerin eğitim hizmetleri*. Erişim: <https://hbogm.meb.gov.tr> , 01 Ekim 2018.

ORSAM. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri*. Erişim: <http://tese.org.tr>, 4 Ekim 2018.

Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye'ye etkileri. *ANKASAM Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), s. 114-140.

Penninx, R. (2005). Integration of Migrants: Economic, social, cultural and political dimensions. M. Macura, A. MacDonald ve W. Haug (der.) *The New Demographic Regime Population Challenges and Policy Responses*. New York and Cenevre: United Nations. ss.137-151.

SETAV. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki durumu arada kalanların hakları ve yükümlülükleri*. Erişim: <http://file.setav.org>, 23 Kasım 2018.

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği. (2018). *Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli kadın ve kız çocukların ihtiyaç analizi*. Erişim: <http://sgdd.org.tr>, 23 Kasım 2018.

Taş, H ve Özcan, S. (2018). Suriyeli göçmen sorunlarının, sosyal politikalar bağlamında analizi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7 (17), 36-54. DOI: 10.31199/hakisderg.409860

Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir- Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

TEPAV (2018). Suriye sermayeli şirketler bülteni. Erişim: <http://www.tepav.org.tr>, 30 Eylül 2018.

Türk Dil Kurumu. (2018). *Büyük Türkçe sözlük*. Erişim: <http://www.tdk.gov.tr>, 21 Eylül 2018.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2018). *Kurulan/kapanan şirket istatistikleri*. Erişim: <https://www.tobb.org.tr>, 29 Eylül 2018.

Türk Tabipler Birliği. (2016). *Suriyeli sığınmacılar ve sağlık hizmetleri raporu*. Erişim: <https://www.ttb.org.tr>, 5 Ekim 2018.

Türk Vatandaşlığı Kanunu [Turkish Citizenship Law]. (2009). *Resmi Gazete*. Erişim: <http://www.resmigazete.gov.tr>, 21 Kasım 2018.

Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2018, 19 Eylül). *Resmi Gazete*. Erişim: <http://www.resmigazete.gov.tr>, 21 Kasım 2018.

Uluocak, P. G. (2009). İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 26.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu [Law on Foreigners and International Protection] (2013, 4 Nisan). *Resmi Gazete*. Erişim: <http://www.mevzuat.gov.tr>, 22 Kasım 2018.

ULUSLARARASI BİLİM DERNEĞİ

**TÜRKİYE’DEKİ GÖÇMENLERİN ENTEGRASYONU
RAPORU**

Ankara, 2018

Raporu Hazırlayanlar

Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN

Dr. Nihan POTAS

Şuay Nilhan AÇIKALIN

Pınar MARDİN YILMAZ

Deniz GÖRGÜLÜ

Methi ÇELİK

Mehmet Sabir ÇEVİK

ÖNSÖZ

İnsanların farklı beklentiler ve nedenler sonucu gerçekleştirmiş olduğu göç hareketleri toplumları derinden etkilemektedir. Toplumlarda meydana gelen bu değişim, eskisinden farklı özellikleri içerisinde barındıran yeni toplumların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Ortaya çıkan bu yeni toplum düzeninin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için göçmen entegrasyonunun başarılı bir şekilde sağlanması gerekmektedir.

Türkiye, Suriye’deki iç karışıklıklar sonrası 3,5 milyondan fazla göçmene kapılarını açmıştır. Bunun yanında Irak, Afganistan, İran, Azerbaycan gibi birçok ülkenin vatandaşları da Türkiye’de yaşamaktadır. Söz konusu göçmenlerin Türkiye’de sorunsuz bir şekilde yaşayabilmeleri, entegrasyonları ile doğru orantılıdır. Bu bağlamda raporumuzun amacı, göçmen entegrasyonu konusunda Türkiye’nin artı ve eksilerini ortaya koyarak yapılabilecek çalışmaları sıralamaktır.

Çok daha iyi bir gelecek için bilimi ve bilgiyi eş zamanlı, çok boyutlu ve etik değerleri benimseyerek uyumlaştırma gücünde ve kararlılığında olanları bir araya getirmek ve desteklemek misyonuyla hareket eden Uluslararası Bilim Derneği olarak “Türkiye’deki Göçmenlerin Entegrasyonu Raporu”nu sizlere sunmanın heyecanı içerisindeyiz. Bu raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm kurum ve kuruluşlara teşekkür eder, raporun tüm insanlığa katkı getirmesini temenni ederim.

Saygılarımla

Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN

Uluslararası Bilim Derneği Başkanı

İÇİNDEKİLER

1. Giriş	1
2. Entegrasyon Kavramı	3
2.1. Yasal- Politik	3
2.2. Din	6
2.3. Eğitim	7
2.4. Ekonomi	10
2.5. Sağlık	13
2.6. Barınma	15
2.7. Suça Bulaşma	16
2.8. Güvenlik	17
2.9. Sosyo-Kültürel	18
3. Sonuç ve Öneriler	19
4. Kaynakça	25

TÜRKİYE’DEKİ GÖÇMENLERİN ENTEGRASYONU

RAPORU

1. Giriş

İnsanlar doğal ve beşeri unsurlardan etkisiyle kimi zaman yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmaktadır. Göç adı verilen bu insan hareketliliğindeki nihai amaç, daha iyi koşullarda yaşayabilmektir. Bu amaç için insanlar dünyanın bir ucundan diğer ucuna gidebilmekte ve bu durum birçok problemi beraberinde getirmektedir. Göç hareketleri sonucu ortaya çıkan sorunlar göçmenler kadar o bölgede yaşayan insanları da etkilemektedir. Bu bağlamda göçmen karşıtlığı üzerine kurulmuş hipotezlerle söz konusu problemin çözilemeyeceği apaçık ortadadır. Özellikle son yıllarda dünya üzerinde meydana gelen olayların neticesinde göçmen sayısında yaşanan artış, bu gerçeği gözler önüne sermektedir.

Tablo 1. *Göçmen Sayısının Yıllara Göre Değişimi*

Yıl	Göç Eden İnsan Sayısı	Dünya Nüfusuna Oranı
1970	84.460.125	2.3%
1975	90.368.010	2.2%
1980	101.983.149	2.3%
1985	113.206.691	2.3%
1990	152.563.212	2.9%
1995	160.801.752	2.8%
2000	172.703.309	2.8%
2005	191.269.100	2.9%
2010	221.714.243	3.2%
2015	243.700.236	3.3%

Kaynak: International Organization for Migration, 2018.

Tablo 1’den de görüldüğü üzere dünya genelinde göçmen sayısı yıllar içerisinde giderek artmıştır. Göçmen sayısında yaşanan bu artışın önümüzdeki yıllarda da devam edeceği tahmin edilmektedir. Bu nedenle göç olgusunun sağlıklı bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir.

IOM (2018) tarafından yayınlanan “Dünya Göç Raporu” göçmenlerle ilgili önemli bilgileri içerisinde barındırmaktadır. Bu bilgilerden bazıları şunlardır:

2015 yılı verilerine göre,

- Dünya genelindeki her otuz insandan bir tanesi göçmendir.
- Göçmenlerin %52’si erkek, %48 kadındır.
- Asya ve Avrupa kıtalarının her ikisinde de yaklaşık 75 milyon civarı göçmen yaşamaktadır. Başka bir ifade ile dünya genelindeki göçmenlerin %62’si Asya ve Avrupa kıtalarında yer almaktadır.
- Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve Rusya en çok göç edilen ülkelerdir. Türkiye ise bu konuda 19. sıradadır.
- Hindistan, Meksika ve Rusya en çok göç veren ülkelerdir. Bu sıralamada Suriye 9. ve Türkiye 18. sırada yer almaktadır.

2016 yılı verilerine göre;

- Dünya genelinde yaklaşık 22,5 milyon mülteci bulunmaktadır. Bu mültecilerin %51’i 18 yaşından küçüktür.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından himaye edilen mülteciler şu ülkelerden gelmektedir: Suriye, Afganistan, Güney Sudan, Somali, Sudan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Orta Afrika Cumhuriyeti, Myanmar, Eritre ve Burundi. Bu mültecilerin sayısı yaklaşık 13,5 milyondur. Suriyeli mültecilerin sayısı yaklaşık 5,5 milyon civarındadır.
- Türkiye 2,9 milyon mülteciyi misafir ederek bu alanda birinci sırada yer almaktadır. Bu mültecilerin 2,8 milyonunu Suriyeliler oluşturmaktadır. Bu konuda Türkiye’yi Pakistan, Lübnan ve İran izlemektedir.

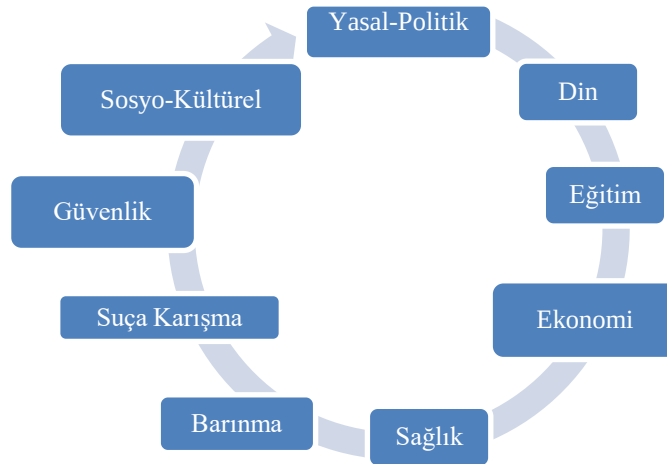
Göçmen, mülteci gibi farklı adlarla kategorilere ayrılan insan gruplarının hepsi dâhil oldukları topluma karşı yabancılık çekmektedir. Farklı kültürlerden gelen bu insanların, yabancılık hissinden kurtulabilmeleri ve yeni katıldıkları toplumun diğer fertleri gibi yaşayabilmeleri için topluma uyum göstermeleri gerekmektedir. Bu durum alan yazında entegrasyon kavramı içerisinde incelenmektedir.

2. Entegrasyon Kavramı

Entegrasyon kavramı, Fransızca bütünleme, parçaları birbirine ekleyerek bütün haline getirme anlamına gelen “int gration” kelimesinden dilimize geçmiştir (Etimoloji Türkçe, 2018). Bu kelimeye karşılık olarak Türk Dil Kurumu (2018) tarafından bütünleşme ve uyum kelimeleri kullanılmaktadır. Berry, Kim, Power, Young ve Bujaki (1989) entegrasyonu göçmenlerin kimliklerini kaybetmeden topluma uyum g  stermelerini sağlayan bir etkileşim stratejisi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan yola çıkararak entegrasyonu, farklı özelliklere sahip grupları, aynı çatı altında bir araya getirme içi olarak tanımlayabiliriz.

Bir toplumda entegrasyonun hangi boyutlarda gerçekleştiğinin belirlenebilmesi için konuya bütüncül bir şekilde yaklaşılması gerekmektedir. Alan yazında entegrasyon, psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik, yasal-politik, sosyo-ekonomik, kültürel-dinsel açıdan incelenmiştir (Berry, 1997; Penninx, 2005). Bu çalışmada ise Türkiye’de yaşamakta olan göçmenlerin entegrasyonu yasal-politik, din, eğitim, ekonomi, sağlık, barınma, suça karışma, güvenlik ve sosyo-kültürel başlıklarıyla ele alınmıştır.

şekil 1. Entegrasyonun Boyutları



2.1. Yasal-Politik

Türkiye göçmenlerin yasal durumlarının belirlenmesi adına 1951 yılında “Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme” ile 1967 yılında “Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokol”  imzalamıştır. Göçmenlerin hukuki durumlarına ilişkin 2013 yılında kabul edilen “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ise Türkiye’nin bu konuda çıkarmış olduğu ilk sığınma kanunudur (Birleşmiş Milletler Mülteci  rg t , 2018). Bu kanun kapsamında kurulan G   İdaresi Genel Müdürlüğü, ülkedeki göçmenlerin iş ve işlemlerinden sorumludur.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda göçmenler özelliklerine göre farklı gruplara ayrılmıştır. Buna göre çeşitli sebeplerle Avrupa ülkelerinden Türkiye’ye göç edenlere mülteci, Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelere Türkiye’ye göç edenlere şartlı mülteci, mülteci ve şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyecekler ise ikincil koruma statüsü verilmektedir. Bu kanun kapsamında Türkiye’de yaşayacak olan göçmenlerin ikametgâh izni alması gerekmektedir. Kısa dönem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insani ikamet izni, insan ticareti mağduru ikamet izni bu kapsamda verilen izinlerdir. Türkiye’de mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma kapsamında yaşamakta olan göçmenler çalışma izni de alabilmektedir. Buna göre mülteci ve ikincil koruma statüsündekiler, bu statüyü almalarından itibaren, şartlı mülteciler ise uluslararası koruma başvurusu tarihinden altı ay sonra çalışma izni alabilmektedir.

Suriyelilerin yoğun göçü sonrası bunların hukuki durumlarının ortaya konması amacıyla 2014 yılında “Geçici Koruma Yönetmeliği” yayınlanmıştır. Bu yönetmelikte geçici koruma şu şekilde tanımlanmıştır:

“Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara uygulanır.” (s.6205).

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında ülkeye sınır kapılarında giriş yapan göçmenler, sahip oldukları belgeler ile birlikte kolluk kuvvetleri tarafından sevk merkezlerine götürülmektedir. Sevk merkezinde ülkeye giriş yapmak isteyen göçmenlerin kimlik tespiti ve kayıt işlemleri yapılmaktadır. Ayrıca sevk merkezinde acil hastalara yönelik sağlık hizmeti de bulunmaktadır. Kayıt işlemlerinin tamamlanması ile göçmenlere geçici koruma kimlik belgesi verilmektedir. Bu kimlik belgesi kişiye Türkiye’de kalma hakkı verirken Türk vatandaşlığına geçme konusunda herhangi bir hak sağlamamaktadır.

Geçici koruma kapsamında kimlik belgesi alan göçmenler geçici barınma merkezlerine sevk edilmektedir. Ancak geçici barınma merkezlerinde kalmak istemeyen göçmenlere Genel Müdürlük tarafından belirli illerde kalma izni verilebilmektedir. Geçici koruma hakkı kazanan göçmenler sağlık, eğitim, sosyal yardım ve hizmetler, iş piyasasına erişim, tercümanlık gibi hizmetlerden faydalanabilmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Türkiye’de seçme ve seçilme hakkından faydalanabilmek için Türk vatandaşı olma şartı bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de yaşamakta olan göçmenlerin seçme ve seçilme hakkı

yoktur. Göçmenler ancak Türk vatandaşlığına geçme yoluyla seçme ve seçilme hakkından yararlanabilmektedir. Türk kanunlarına göre Türk vatandaşlığı doğumla ya da sonradan kazanılmaktadır. Sonradan Türk vatandaşı olabilmek için kişide şu özelliklerin bulunması gerekmektedir (Türk Vatandaşlığı Kanunu, 2009):

- Kendi millî kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak,
- Başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz beş yıl ikamet etmek,
- Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmek,
- Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak,
- İyi ahlak sahibi olmak,
- Yeteri kadar Türkçe konuşabilmek,
- Türkiye'de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak
- Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak.

Türk Vatandaşlık Kanunu'nda “*Başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz beş yıl ikamet etmek*” hükmü bulunuyor olsa da bu haktan, geçici koruma statüsünde Türkiye’de yaşamakta olanlar faydalanamamaktadır.

Yabancı uyruklular ülkeye belirli miktarda sermaye yatırımı yaparak da Türk vatandaşı olabilmektedir. “Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile yapılan düzenlemeler sonucunda yabancı uyruklu kişilerin Türk vatandaşlığına geçebilmeleri için gerekli olan mali ve yatırım ölçütleri düşürülmüştür. Buna göre aşağıdaki özelliklerden herhangi birine sahip olan yatırımcılar Türk vatandaşı olma hakkını kazanmaktadır:

- 500.000 Amerikan doları veya karşılığı döviz ya da Türk lirası sabit sermaye yatırımı yaptığı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından tespit edilenler,
- 250.000 Amerikan doları veya karşılığı döviz ya da Türk lirası tutarında taşınmaz tapu kayıtlarında üç yıl satılmaması şerhi koyulmak üzere satın aldığı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından tespit edilenler,
- En az 50 kişilik istihdam oluşturduğu Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından tespit edilenler,

- En az 500.000 Amerikan doları veya karşılığı döviz ya da Türk lirası tutarında Devlet borçlanma araçlarını üç yıl tutmak şartıyla satın aldığı Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit edilenler,
- En az 500.000 Amerikan doları veya karşılığı döviz ya da Türk lirası tutarında gayrimenkul yatırım fonu katılma payı veya girişim sermayesi yatırım fonu katılma payını en az üç yıl elinde tutma şartıyla satın aldığı Sermaye Piyasası kurulunca tespit edilenler.

Sonuç olarak Türk vatandaşlığına anne babaya bağlı olarak doğum yoluyla, Türk vatandaşlarıyla evlenme yoluyla, ülkede beş yıldan fazla bir süre ikamet etme yoluyla ve sermaye yatırımı yoluyla geçilebilmektedir. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre söz konusu yollarla 2010-2017 yılları arasında Türk vatandaşlığına hak kazananların sayısı 94.204'tür. Ayrıca 2011- 2018 yılları arasında Türk vatandaşlığına geçen Suriyelilerin sayısı ise 55.583'tür. Bunların 25. 000'i 0-18 yaş aralığında yer almaktadır (Doğan Haber Ajansı, 2018).

2.2. Din

Din, insan yaşamını düzenleyen en önemli kural koyuculardan biridir. Bu sayede insan faaliyetleri belirli normlara göre şekillenmekte, insanlar benzer davranış kalıplarıyla birbirlerine yaklaşmaktadır. Özellikle göç olgusunda, göçmenlerin yeni yaşam alanlarına entegre olmalarında dinin etkisi büyüktür.

İslam dininde göç, hicret adıyla anılmaktadır. İslamiyet'in ilk dönemlerinde Mekkeliler tarafından türlü işkencelere uğrayan Müslümanlar ilk olarak Habeşistan'a ardından ise Medine'ye hicret etmişlerdir. Hz. Muhammed'in de Medine'ye hicret etmesi ile Medineli Ensarlar ve Mekkeli Muhacirler arasında kurulan dostluk bağı, tüm Müslümanlar için önemli bir örnek olmuştur. Yaşanan yoğun göçe rağmen Türkler Suriyelileri "Muhacir" olarak görmüş ve "Ensar" cömertliğiyle din kardeşlerine yardıma koşmuşlardır. Böylelikle Ensar-Muhacir örneği, Türklerin ve Suriyelilerin kaynaşmasında önemli bir motivasyon aracı olmuştur.

Türkler ve Suriyeliler genel olarak İslam dinine inanıyor olsa da inanç, ibadet, dine bakış ve yaşam şekilleri açısından iki toplum arasında farklılıklar bulunmaktadır. Ancak bu farklılıklar iki toplum arasındaki ilişkileri olumsuz anlamda etkileyecek nitelikte değildir. Sonuç olarak iki toplumun aynı dine mensup olması Suriyelilerin Türk toplumuna entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır.

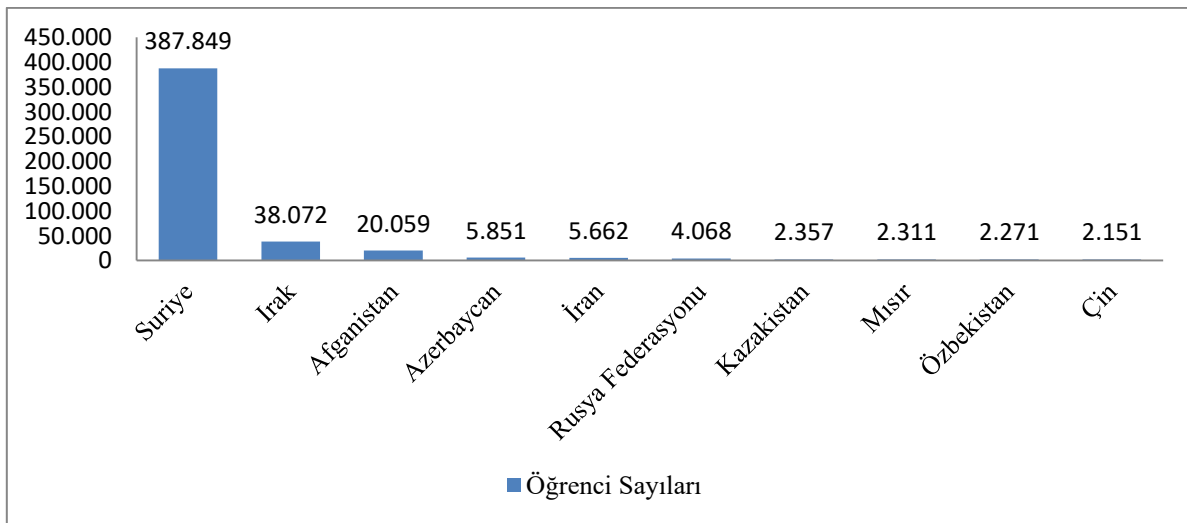
2.3. Eğitim

Eğitim, entegrasyon açısından hayati bir öneme sahiptir. Çünkü eğitim yoluyla bireyler, toplumun değer yargılarına uygun davranış şekillerine sahip olmaktadır. Bu davranış şekillerinin kazandırılabilmesi için göçmen çocukların okullaşma oranlarının artırılması gerekmektedir.

Göç tüm bireyleri etkiliyor olsa da pasif göçmenler olarak adlandırılan çocuklar, göç hareketlerinden en fazla etkilenen grubu oluşturmaktadır. Çocuklar göçün olumsuz etkileri nedeniyle yeni kültüre, mahalleye, arkadaşlara, okula ve toplu yaşamın diğer kurallarına belirli bir süre uyum sağlamakta zorlanmaktadır. Göçmenler ve onların çocukları Türkiye'nin kültürel yapısı, dili ve eğitim politikalarında görülen eksikliklerden olumsuz olarak etkilenmektedir (Erçetin, Potas, Açıkalm, 2018).

Türkiye, tarih boyunca göç hareketlerinin yoğun bir şekilde yaşandığı bir ülke olmuştur. Son yıllarda ise Suriye'deki iç karışıklık nedeniyle büyük bir göç dalgası ile karşı karşıya kalmıştır. Bu göç dalgasının hızı yavaşlamış olsa da hala devam etmektedir. Türkiye'de 5 Temmuz 2018 tarihi itibarıyla 3.554.072 Suriyeli misafir edilmektedir. Bunun yanında Irak, Afganistan, Azerbaycan, İran gibi ülkelerin vatandaşları da geçici koruma kapsamında Türkiye'de ikamet etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Bu ülkelerin vatandaşları eğitim, sağlık, barınma, gibi alanlarda Türkiye'nin sağlamış olduğu imkânlardan faydalanmaktadır. Söz konusu ülkelere MEB bünyesinde eğitim gören öğrencilere ilişkin bilgiler Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 2. Uyruklarına Göre MEB Bünyesinde Eğitim Gören Öğrencilere İlişkin Bilgiler



Kaynak: MEB, 2018

Şekil 1'den de görüldüğü üzere Türkiye'de eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin büyük çoğunluğu Suriyelilerden oluşmaktadır. Suriyeli öğrencilerin 333.913'ü MEB'e bağlı okullarda

Türkçe müfredatla eğitim almaktadır. Bunun yanında geçici eğitim merkezlerinde 222.429 Suriyeli öğrenci Türkçe öğretiminin merkezde olduğu bir eğitimden geçmektedir. Ayrıca 14.129 Suriyeli öğrenci açık okullar yoluyla eğitim hizmetlerinden faydalanmaktadır (MEB, 2018). Suriyeli öğrencilere ait sayısal veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. *Suriyeli Öğrencilere Ait Bilgiler*

Eğitim Öğretim Yılı	Devlet Okulunda Okuyan Suriyeli Sayısı	Geçici Eğitim Merkezlerinde Okuyan Suriyeli Sayısı	Toplam Kayıtlı Suriyeli Öğrenci Sayısı	Okul Çağındaki Suriyeli Nüfusu	Suriyelilerin Okullaşma Oranları
2017- 2018	387.849	222.429	610.278	976.200	62,5%

Kaynak: MEB, 2018.

Tablo 2 incelendiğinde Suriyeli çocukların %38’inin eğitim hizmetlerine erişemediği görülmektedir. Emin (2016) tarafından yapılan bir araştırmaya göre kamplarda yaşayan Suriyeli öğrencilerin %90,6’sı, kamp dışında yaşayan Suriyeli öğrencilerin ise ancak %26,3’ü eğitim hizmetlerinden faydalanmaktadır. Kamp dışında yaşayan Suriyeli öğrencilerin eğitim hizmetlerinden mahrum kalmalarının altında birçok sebep yatmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Taştan ve Çelik, 2017):

- Suriyeli öğrencilerin resmi dillerinin Arapça olması ve öğrencilerin Türkçe bilmemesi,
- Suriyeli çocukların aileleri tarafından çalıştırılması,
- Ulaşım imkânlarının kısıtlı olması,
- Ailelerin çeşitli nedenlerle yer değiştirmeleri,
- Okul idarecilerinin ve öğretmenlerin isteksizlikleri
- Okul binalarının donanım açısından yetersizliği,
- Belirsizlik ve motivasyon eksikliği.

Suriyeli öğrencilerle ilgili bir diğer konu ise öğrencilerin eğitim kademelerine bağlı olarak okullaşma durumlarıdır. Tablo 3’te 2017-2018 eğitim öğretim yılına ait Suriyeli öğrencilerin okullaşma durumlarına ilişkin sayısal veriler yer almaktadır.

Tablo 3. *Suriyeli Öğrencilerin Okullaşma Durumları*

Eğitim Kademesi	Öğrenci Sayısı	Çağ Nüfus	Okullaşma Oranı (%)
Anaokulu	36.548	93.791	38,97
İlkokul	374.304	351.231	106,6 (Net 97)
Ortaokul	137.613	272.819	50,4
Lise	61.813	258.359	23,9
Toplam	610.278	976.200	62

Kaynak: MEB, 2018.

Tablo 3 incelendiğinde Suriyeli öğrencilerin ilkokul dışındaki diğer eğitim kademelerinden yeterince faydalanamadıkları görülmektedir. İlkokuldan sonraki eğitim kademelerinde okullaşma oranlarının düşmesine neden olarak öğrencilerin maddi kazanç getiren işlerde çalıştırılmaları gösterilebilir.

MEB (2018) verilerine göre Suriyeli öğrenciler yükseköğretim kurumlarında da yeterince yer almamaktadır. Ön lisansta 1798, lisansta 17.065, yüksek lisansta 1373 ve doktora 389 Suriyeli öğrenci eğitim almaktadır. Türkiye’de 18-22 yaş aralığında 400.000 Suriyelinin yaşadığı düşünüldüğünde, yükseköğretimdeki Suriyelilerin oranının %5 civarında olduğu görülmektedir. Bu oranın Türk vatandaşları arasında, açık öğretim fakültelerinde eğitim alanlarla birlikte, %60’tan fazla olduğu düşünüldüğünde Suriyeli öğrencilerin oranının ne derece düşük olduğu ortaya çıkmaktadır (Hak-İş, 2017).

Göçmenlerin ülkelerinde almış oldukları eğitimlerin denklik işlemleri ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde Milli Eğitim Bakanlığı, yükseköğretim düzeyinde ise Yükseköğretim Kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir. Söz konusu denklik işlemlerinde ibraz edilmesi gereken belgelere ilişkin düzenlemeler yetkili organlar tarafından belirlenmektedir. Bu organlar savaş olayı ve olağan üstü durumlarda öğrencilerin mağduriyet yaşamamaları için gerekli önlemleri almaktadır.

Göçmenlerin eğitim yoluyla entegrasyonu konusunda yaygın eğitim kurslarının önemli işlevleri vardır. Bu kurslarda Türkçe öğretiminin yanında genel ve mesleki-teknik alanlarda eğitimler verilmektedir. Yaygın eğitim kurslarından faydalanan Suriyelilere ait 2014-2018 yılı verileri Tablo 4’te verilmiştir (MEB, 2018).

Tablo 4. *Yaygın Eğitim Kurslarından Faydalanan Suriyelilere Ait 2014-2018 Yılı Verileri*

Kurs Türü	Kişi Sayısı		
	Kadın	Erkek	Toplam
Türkçe A1*	56.889	38.769	95.658
Türkçe A2*	13.253	7.987	21.240
Türkçe B1*	861	468	1.329
Genel Kurslar	196.560	168.290	364.850
Mesleki Kurslar	45.058	15.863	60.921

*İlgili kurslardan sertifika alan kursiyer sayıları verilmiştir.

Tablo 4'te yer alan verilere göre Suriyeli kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeyde kurslara katılım gösterdikleri görülmektedir. Bu durumun erkeklerin maddi gelir getiren işlerde çalışmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca Türkçe derslerinden sertifika alanların sayısının ilk kurdan sonra azaldığı göze çarpmaktadır. Söz konusu durum, A1 seviyesinde öğrenilen Türkçenin yeterli görülmesinden kaynaklanmış olabilir.

2.4. Ekonomi

Türkiye 1990'lı yılların başından beri ekonomik anlamda göçmenlerin tercih ettiği bir ülke konumundadır. Bazı ülkelerle yapılan vize serbestisi antlaşmaları, ülkedeki kayıt dışı ekonominin büyüklüğü gibi faktörler Türkiye'yi göçmenler açısından cazibe merkezi haline getirmektedir (Akpınar, 2010). Türkiye'de yabancılar süreli, süresiz ve bağımsız çalışma izniyle çalışma hakkına sahip olmaktadır. Ayrıca mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalıştırılmak üzere altı aydan fazla süredir geçici koruma statüsünde bulunan göçmenlere çalışma izni muafiyeti verilmektedir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018). Türkiye'de kayıtlı olarak çalışan yabancılara ilişkin sayısal veriler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. *Türkiye'de Kayıtlı Olarak Çalışan Yabancılara İlişkin Veriler*

		n
Yıllar	2011	17.466
	2012	32.279
	2013	45.825
	2014	52.295
	2015	64.521
	2016	73.560
Cinsiyet*	Kadın	35.606
	Erkek	37.954
Eğitim Düzeyi*	Okuryazar	2.242
	İlkokul	1.146
	Ortaokul	6.574
	Lise	27.442
	Yüksekokul	7.062
	Lisans	21.717
	Lisansüstü eğitim	540
	Bilinmeyen	6.837

Yaş*	15-19	367
	20-29	20.953
	30-39	24.832
	40-49	15.981
	50-59	8962
	60 ve üzeri	2461
	Bilinmeyen	4
Ülkesi*	Azerbaycan	1.880
	Çin	4.397
	Gürcistan	7.629
	Hindistan	1.970
	Kırgızistan	3.048
	Özbekistan	2.436
	Rusya Federasyonu	1.966
	Suriye	13.290
	Türkmenistan	3.471
	Ukrayna	5.592
Çalıştıkları İş Kolu*	Bina İnşaatı	4.490
	Bina Dışı Yapıların İnşaatı	3.112
	Toptan Ticaret	4.358
	Konaklama	6.556
	Büro Yönetimi	3.223
	Eğitim	3.138
	Gösteri Sanatları	2.691
	Ev işleri	17.026

*2016 yılı verilerine yer verilmiştir.

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2016.

Tablo 5'ten yola çıkarak şunları ifade edebiliriz:

- Kayıtlı olarak çalışan yabancıların sayısı 2011-2016 yılları arasında sürekli olarak artmıştır.
- 2016 yılı verilerine göre kayıtlı olarak çalışan erkek ve kadın çalışanların sayısı birbirine yakındır.
- Kayıtlı olarak çalışan yabancıların eğitim düzeylerine bakıldığında lise ve lisans düzeyinde eğitim alanların çoğunlukta olduğu görülmektedir.
- Yaş açısından kayıtlı olarak çalışan yabancılar incelendiğinde, en çok 30-39 yaş arası çalışanın olduğu göze çarpmaktadır. Bunun yanında 20-29 ve 40-49 yaş aralığında da oldukça fazla sayıda çalışan bulunmaktadır.
- Kayıtlı olarak Türkiye'de çalışan yabancıların çoğunlukla komşu ülkelerden ve Türk Cumhuriyetlerinden geldikleri ortadadır. Suriyeliler bu grupta çoğunluğu oluşturmaktadır.
- Çalıştıkları iş kollarına bakıldığında, yabancıların birçok işte hizmet verdikleri görülmektedir. Bunlar arasında “Ev içi çalışan personelin işverenleri olarak hane halklarının faaliyetleri” olarak isimlendirilen ev işlerinde çalışan yabancıların sayısı diğer iş kollarına göre daha fazladır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018) verilerine göre Türkiye’de 2011-2016 yılları arasında 285.946 yabancı uyruklu kişiye çalışma izni verilmiştir. Oysaki Türkiye’de ikamet izni ile yaşayan

yabancıların sayısı 6 Eylül 2018 tarihi itibarıyla 716.494 iken geçici koruma statüsünde yaşayan Suriyelilerin sayısı 3.555.464'tür. Ayrıca ülkeye yasa dışı yollarla giren yabancıların varlığı da bilinen bir gerçektir (2017 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısı 170.269'tur). Söz konusu rakamlara bakıldığında Türkiye'de kayıtlı olarak çalışma iznine sahip olan yabancıların sayısının, ülkede yaşayan göçmenleri yeterince temsil etmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sonucun Türkiye'deki kayıt dışı ekonomiden kaynaklandığı düşünülmektedir. Türkiye'de 2018 yılı verilerine göre kayıt dışı ekonominin gayri safi milli hâsılaya oranı %21,5 seviyelerindedir. Ayrıca tarım dışı sektörlerde kayıt dışı çalışanların tarım dışı istihdama oranı %17'dir (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2018). Söz konusu veriler, Türkiye'deki kayıt dışı ekonominin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

Bir ülkedeki göçmenlerin ekonomik anlamda entegrasyonlarının göstergelerinden biri de kurmuş oldukları şirketlerdir. Türkiye'de 31 Mart 2018 tarihi itibarıyla 54.029 şirket yabancılar tarafından kurulmuştur. Ayrıca yerli sermaye ile kurulan 6.909 şirkete de yabancılar ortak olmuşlardır. Bu şirketlerin büyük çoğunluğu toptan ve perakende ticaret, gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri ile imalat sanayi sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Söz konusu şirketlerin ülke gruplarına bağlı olarak dağılımlarına bakıldığında ise Avrupa Birliği'ne ait ülkelerin 22.810 şirket ile birinci sırada olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği içerisindeki ülkeler arasında Almanya 7.212 şirket ile birinci sırada yer almaktadır (Ekonomi Bakanlığı, 2018).

Türkiye'de göçmen olarak en kalabalık grubu oluşturan Suriyelilerin kurmuş oldukları şirketlere bakıldığında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği verilerine göre 2010-2017 yılları arasında 6.589 şirketin kurulduğu görülmektedir. Suriye ortaklı bu şirketlerin toplam sermayesi 17,1 milyon TL'dir. İstanbul ve Mersin Suriyeli şirketlerin en fazla olduğu şehirler olarak dikkat çekmektedir (TEPAV, 2018). Suriyeli yatırımcıların Türkiye'deki yatırımları her geçen gün artmasına rağmen birtakım sorunlarla karşılaştıkları gözlenmektedir. Bu sorunları şu şekilde sıralayabiliriz (ILO, 2016):

1. Vize konusunda yaşanan sıkıntılar nedeniyle iş adamlarının Türkiye dışına çıkışlarında problemler yaşanmaktadır. Bu durum nedeniyle iş adamları farklı ülkelerden müşterileri Türkiye'ye getirememektedir.
2. Yapılan düzenlemeler konusunda yatırımcıları bilgilendirmesi gereken kurumlar bu konuda yetersiz kalmaktadır.
3. Suriyelilerin mülkiyet hakkının olmaması, yeni yatırımların önünü tıkamaktadır.
4. Bankalarda hesap açma konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.

5. Suriyelilerin sahip oldukları üniversite diplomalarının denkliği Suriye'deki eğitim kurumları tarafından yapılmaktadır. İletişim eksikliği nedeniyle Suriyeliler denklik alma konusunda problemler yaşamaktadır.
6. Kamp dışındaki Suriyeliler eğitim hizmetlerinden yeterince faydalanamamaktadır.
7. Resmi kurumlarda Arapça bilen personel sayısı yetersizdir.

Suriyeli göçmenlerin Türk ekonomisi üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Suriyeli şirketlerin bölge ekonomisini canlandırması, Arap dünyası ile ticari ilişkilerin artması, temel ihtiyaç malzemelerine duyulan ihtiyaç sonucu bu sektördeki firmaların ticaret hacimlerinin artması, vasıfsız iş gücü ihtiyacının karşılanması Suriyelilerin Türk ekonomisi üzerindeki olumlu etkilerindendir. Enflasyon, kira ve ev fiyatlarındaki artışlar, artan kayıt dışı ekonomi nedeniyle şirketlerin yaşamakta olduğu zarar, vasıfsız iş gücü ücretlerinin düşmesi ise Suriyelilerin Türk ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerinden birkaçıdır (Düzkaya, 2016). Bu bağlamda Suriyeli göçmenlerin Türk ekonomisine entegrasyonlarının başarılı bir şekilde sağlanabilmesi için söz konusu olumsuz etkilerin azaltılmasına yönelik çalışmaların yapılması gereklidir. Ayrıca Suriyelilerin kayıt dışı çalışma, düşük vasıflı işlerde istihdam, haksız rekabet, ücretlerin aşağıya çekilmesi, çocuk işçiliğinin yaygınlaşması gibi konularda yaşadıkları problemlerin çözüme kavuşturulması büyük önem arz etmektedir (ILO, 2016).

2.5. Sağlık

Göçmen entegrasyonu bağlamında sağlık en önemli başlıklardan biridir. Sunulan sağlık hizmetleri göçmenlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri adına onlara büyük bir güvence vermektedir. Bu nedenle sağlık hizmetlerinin göçmenleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir. Türkiye'nin bu konuda göstermiş olduğu üstün gayretler tüm dünya tarafından takdirle karşılanmaktadır. Türkiye'de göçmenlere yönelik sunulan sağlık hizmetlerinin yasal dayanaklarını şunlar oluşturmaktadır:

1. AFAD Yönetmeliği (19.02.2011)
2. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (04.04.2013)
3. Geçici Koruma Yönetmeliği (22.10.2014)
4. Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslara Ait Yönerge (25.03.2015)
5. AFAD ve Sağlık Bakanlığı Protokolü 2015 (01.07.2015)
6. AFAD- Suriyeli Misafirlerin Sağlık ve Diğer Hizmetleri Hakkında Genelge (12.10.2015)
7. Göçmen Sağlığı Merkezleri/Birimlerine Dair Yönerge (03.09.2015)

8. Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetine Dair Esaslarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Esaslar (04.11.2015)
9. AFAD ve Sağlık Bakanlığı Protokolü 2016 (01.01.2016)

Göçmenlere yönelik sunulan sağlık hizmetlerini düzenlemek amacıyla yayınlanan “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslara Ait Yönerge” doğrultusunda birinci basamak sağlık hizmetleri, Türk Halk Sağlığı Kurumu’na bağlı olarak Göç Sağlığı Başkanlığı tarafından verilmeye başlanmıştır. Şubat 2017 yılı verilerine göre Türkiye’de 17 ilde 86 Göçmen Sağlığı Merkezi’nde 175 göçmen sağlığı birimi kurulmuştur. Ayrıca geçici koruma statüsünde bulunanlara verilen kimlik kartlarıyla göçmenler istedikleri sağlık kuruluşundan faydalanabilmektedir. Acil durumlarda ise kimlik kartı olmayanlara da sağlık hizmeti verilmektedir (Gültaç ve Balçık, 2018).

Türkiye’de Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın 1 Ekim 2018 verilerine göre geçici barınma merkezlerinde 156 Türk doktor, 186 Türk sağlık personeli, 109 Suriyeli doktor ve 137 Suriyeli personel görev almaktadır. Ülke genelindeki sağlık hizmetlerinden faydalanan Suriyeli ve Iraklılara ilişkin sayısal veriler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Ülke Genelinde Sağlık Hizmetlerinden Faydalanan Göçmenlere İlişkin Sayısal Veriler

Poliklinik	Hastanede Yatan	Doğum	Ameliyat
34.501.808	1.423.844	302.470	1.188.606

Kaynak: AFAD, 2018.

Sağlık hizmetlerinden faydalanan göçmenlerin sağlık sorunlarının çözülebilmesi için bazı konularda yaşanan aksaklıkların ortadan kaldırılması da önemli bir konudur. Özellikle sağlık kurumlarında yaşanan dil sorunu, hastanın kendisini tam olarak ifade edememesine neden olmaktadır. Ayrıca dil sorunu nedeniyle göçmenler sahip oldukları haklar konusunda da yeterince bilgi edinememektedir. Dil sorununun yanında göçmenler sağlık kurumlarından hizmet alırken şu sorunlarla karşılaşmaktadır (Türk Tabipler Birliği, 2016):

1. Resmi kaydı olmayan göçmenler sağlık hizmetlerinin tamamından faydalanamamaktadır.
2. Göçmenler aile hekimlerinden etkili bir şekilde yararlanamamaktadır.
3. Bazı aile hekimleri göçmenleri kayıt etmek istememektedir.
4. Göçmenler yer değiştirdiklerinde AFAD genelgesinden yararlanabilmeleri için ikamet ettikleri ilin Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne yeniden kayıt yaptırmak zorunda kalmaktadırlar.

Göçmenler kendileriyle birlikte birtakım hastalıkları da getirebilmektedir. Örneğin Suriyelilerin yoğun göçü sonrası Türk toplumunda görülmeyen ve aşısı dahi kaldırılan çocuk felci vakalarıyla tekrardan karşılaşmaya başlanmıştır. Bu nedenle çocuk felci vakalarının görüldüğü sınır illerindeki 0-5 yaş grubu çocukların tamamına çocuk felci aşısı yapılmıştır (ORSAM, 2015). Ayrıca Suriyeli bebek ve çocuklara, göçün ilk dönemlerinde aşı yapılamadığından suçiçeği, difteri, boğmaca, kabakulak, tetanoz gibi hastalıklarda artış yaşanmıştır. Yetişkinlerde ise kırım-kongo kanamalı ateş, kızamık ve şark çıbanı türü hastalıklar tekrardan görülmüştür (Ergin, 2016).

2.6. Barınma

Türkiye çevresindeki ülkelerde meydana gelen olaylar nedeniyle geçmişte birçok kez göçmenlerin akınına uğramıştır. Son yıllarda ise Suriye’de meydana gelen iç karışıklık sonucu milyonlarca insan Türkiye’ye göç etmiştir. Söz konusu göçmenler arasından Türkiye’ye ilk olarak giriş yapan gruplar, Hatay ilinin Yayladağı, Altınözü ve Reyhanlı ilçelerini tercih etmişlerdir. Ancak göçmen sayısının giderek artması sonucu Hatay ilinin yanında birçok şehirde barınma merkezleri oluşturulmuştur (Taş ve Özcan, 2016). Bu illerdeki barınma merkezlerinde yaşayan Suriyelilere ait bilgiler Tablo 7’de verilmiştir.

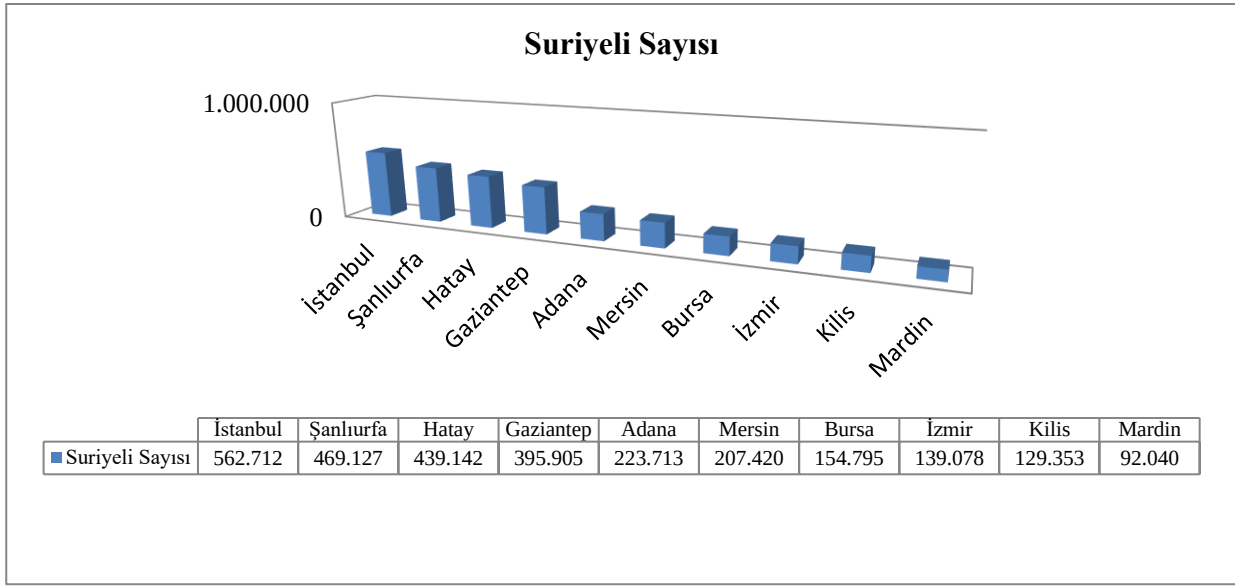
Tablo 7. *Geçici Barınma Merkezlerinde Yaşayan Suriyelilere Ait Bilgiler**

Geçici Barınma Merkezleri	Toplam
Şanlıurfa	67.609
Adana	26.670
Kilis	25.825
Kahramanmaraş	17.483
Hatay	17.327
Osmaniye	14.339
Malatya	9.628
Gaziantep	3.696
Toplam	182.577

* Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 6 Eylül 2018 tarihli verilerinden faydalanılmıştır.

Tablo 7 incelendiğinde Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan 3.555.464 Suriyeliden sadece 182.577’sinin geçici barınma merkezlerinde misafir edildiği görülmektedir. Ayrıca Şanlıurfa’daki geçici barınma merkezlerinde diğer illerdekilerden daha fazla sayıda Suriyelinin yaşadığı da göze çarpmaktadır. Türkiye’de Suriyelilerin en fazla yaşadığı iller Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3. *Türkiye’de Suriyelilerin En Fazla Yaşadığı İller*



Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018.

Şekil 3'e göre İstanbul, en fazla Suriyelinin yaşadığı şehirdir. İstanbul'un ardından ise Şanlıurfa ve Hatay gelmektedir. Geçici barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyelilerin kaldıkları konut tiplerine göre dağılımları ise şu şekildedir (AFAD, 2017).

- Erkeklerin %62'si ve kadınların %65'i bir ev ya da apartman dairesinde yaşamaktadır.
- Erkeklerin %32'si ve kadınların %31'i harabelerde yaşamaktadır.
- Erkek ve kadınların %1'i derme çatma geçici düzen veya plastik korumalar altında yaşamaktadır.

Suriyelilerin yoğun göçü sonrası konut ve kiralık ev fiyatlarında ciddi artışlar yaşanmıştır. Maddi olarak zor durumda olan ve düşük gelir getiren işlerde çalışan Suriyeliler bu durum nedeniyle birden fazla aile aynı evi paylaşmak zorunda kalmaktadır. Ayrıca konut ve kiralık ev fiyatlarındaki artış, Türk toplumunu da olumsuz anlamda etkilemektedir.

2.7. Suça Karışma

Göçmenlerin dâhil oldukları toplumda suça karışmamaları onlara karşı takınılacak tavrın olumlu yönde gelişmesine etki etmektedir. Sonuç olarak hiçbir kimse yakın çevresinde suç işleme potansiyeli yüksek insanların var olmasını istemez. O açıdan göçmenlerin suça karışma konusunda çok dikkatli olmaları gerekmektedir. Ayrıca yayın kuruluşlarının yapmış olduğu yayınlar ve sosyal medyada yapılan paylaşımlar yoluyla göçmenlere karşı olumsuz bir algının yaratılmasının önüne geçilmelidir. Aksi takdirde toplumsal barış tehlikeye girecek ve bu durum göçmenlerin entegrasyonunu olumsuz anlamda etkileyecektir.

Türkiye’de 2016 yılında ceza ve infaz kurumlarına konan göçmenlere ilişkin verilere bakıldığında 957 kişinin hapis cezası aldığı görülmektedir. Bu kişilerin işlemiş oldukları suçlar incelendiğinde göçmenlerin uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (334 kişi), hırsızlık (189 kişi), gasp (112 kişi), kaçakçılık (74 kişi), öldürme (35 kişi), cinsel suçlar (35 kişi) gibi olaylara karıştıkları gözlenmektedir (TÜİK’ten aktaran Hak-İş, 2017). Göçmenlerin 2017 yılında işlemiş olduğu suçlar araştırıldığında ise bir önceki yıla göre daha fazla olayın yaşandığı göze çarpmaktadır. Göçmenlerin karışmış olduğu gerginlikleri ve adli olayları inceleyen bir uluslararası kuruluşun verilerine göre 30 Kasım 2017 tarihi itibarıyla 24’ü Suriyeli olmak üzere 35 kişinin ölümüne sebep olan 181 olay yaşanmıştır. Söz konusu olayların sebepleri incelendiğinde bu olayların çoğunlukla kültürel farklardan doğan gerginlikler, iş gücü rekabeti ve etnik gerilimler sonucunda meydana geldiği anlaşılmaktadır (International Crisis Group, 2018).

2.8. Güvenlik

Güvenlik, dünya üzerinde görülen göç hareketlerinin en önemli sebepleri arasındadır. Suriye’den Türkiye’ye yönelik gerçekleşen büyük göç dalgasında da güvenlik, insanların ülkelerini terk etmelerine neden olan en önemli unsurlar arasında yer almıştır. AFAD (2014, 2017) tarafından yapılan araştırmalar da bu gerçeği gözler önüne sermiştir. Bu araştırmalarda katılımcıların büyük çoğunluğu güvenlik sebepleri nedeniyle Suriye’den ayrıldıklarını belirtmişlerdir.

Güvenlik göçmenlerin entegrasyonu açısından da büyük bir öneme sahiptir. Güvenlik bağlamında entegrasyonun sağlanabilmesi için toplum ve göçmenler açısından yaşanılan yerin güvenilir bulunması önemli bir koşuldur. Kaya ve Kırar (2016) tarafından ortaya konan bir raporda Suriyeli göçmenlerin %91,8’inin kendisini güvende hissettiği belirlenmiştir. AFAD (2014) tarafından Suriyeli kadınlar üzerine yapılan bir araştırmada da kamplarda yaşayan kadınların kendilerini güvende hissettiği bulgusu ortaya koymuştur. Ayrıca bu raporda kadınların güvenlik hizmetleri ve güvenlik personeline ilişkin memnuniyet düzeylerinin yüksekliği göze çarpmaktadır.

Suriyelilerin Türkiye’deki yoğunluğunun hızlı bir şekilde artışı Türk toplumunda güvenlik kaynaklı endişelerin artmasına neden olmaktadır. Özellikle büyük çaplı grupların Suriye’den Türkiye’ye geçişi esnasında güvenlik güçlerinin yetersiz kalması sonucu ülkeye kaçak yollarla giren kişiler arasında terör örgütlerinin üyelerinin de bulunması güvenlik açısından büyük bir zafiyet yaratmıştır. Bu dönemde Türkiye’de gerçekleşen bombalı saldırılar da bu zafiyetin büyüklüğünü gözler önüne sermiştir (Özdemir, 2017). Son dönemlerde ise Türkler ve Suriyeliler arasında yaşanan küçük çaplı olayların büyümesi sonucu yaşanan adli olaylar, iki ülkenin vatandaşları arasında kutuplaşmanın artmasına neden olmaktadır.

Suriyelilerin şehirlerin kenar mahallelerinde ve bir arada yaşamaları Türk toplumuna entegre olmaları açısından olumsuz bir etki yaratmaktadır. Ayrıca bu durum ilerleyen süreçte güvenlik sorunlarını da beraberinde getirebilir. Zor koşullar altında yaşayan, eğitimsiz ve düşük gelir seviyesine sahip ailelerin çocuklarının dışlanmışlık hissi ile birçok suça karışabileceği düşünülmektedir (ORSAM, 2015).

2.9. Sosyo-Kültürel

Dili, kültürü ve yaşam tarzı farklı olan insanların dâhil oldukları topluma entegre olabilmeleri için sosyo-kültürel açıdan desteklenmeleri gerekmektedir. Ancak Türkiye'ye göç edenlerin sayısının 3,5 milyonu aşması ve yapılan yardımların yetersizliği entegrasyonu olumsuz anlamda etkilemektedir. Ayrıca dil sorunu nedeniyle göçmenler toplumla olan ilişkilerinde mesafe kat edememektedir. Bunun yanında genç Suriyeli kadınlarla evlenme modası nedeniyle Türk toplumunda görülen boşanmalar, kadın ve çocuk istismarlarının görülmesi ve şehirlerde ortaya çıkan çarpık kentleşme göçmenlerin sosyo-kültürel açıdan istenen düzeye gelmelerini engellemektedir (Kaya ve Kırac, 2016).

Suriyelilerin sosyo-kültürel açıdan topluma uyumlarıyla ilgili yapılan bir araştırmada, uyum sağlayanlarla sağlamayanların oranlarının yaklaşık %50 olduğu belirlenmiştir. Türk toplumuna uyum gösterenlerin oranı kamplarda %90 iken kamp dışında yaklaşık %46 olarak bulunmuştur. Cinsiyet açısından bakıldığında kamp içinde ve dışında erkeklerin kadınlardan daha uyumlu oldukları sonucu elde edilmiştir. Ayrıca yapılan araştırma sonucunda Suriyeliler maddi yetersizlikler, savaşın yarattığı psikoloji, kültür farklılığı, sosyal hayata ilişkin farklılıklar, ahlaki farklılıklar ve dini yaşama ilişkin farklılıklar nedeniyle Türk toplumuna yeterince uyum sağlayamadıklarını düşünmektedir (AFAD, 2017).

Suriyeli kadınlarla ilgili yapılan bir araştırma sonucunda kadınların Türkçe öğrenme isteklerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu araştırmaya göre kamp dışında yaşayan kadınlar, kamplarda yaşayan kadınlara göre daha fazla Türkçe öğrenmeye isteklidir. Kamp dışındaki kadınların Türkçe öğrenmeye daha fazla istekli olmaları normal bir durumdur. Çünkü kamp dışındaki kadınlar gündelik ihtiyaçları için Türkçeye daha fazla ihtiyaç duymaktadır (AFAD, 2014).

Suriyeli kadınlara yönelik yapılan bir diğer araştırmada ise Türkiye'de yaşadıkları süre ile Türk toplumu ile olan ilişkileri arasında doğru orantı olduğu bulgusu elde edilmiştir. Diğer bir ifade ile Suriyeli kadınlar Türkiye'de yaşadıkça Türk toplumu ile kurdukları ilişki de artmaktadır. Ancak Suriyeli kadınların entegrasyonlarının hızlandırılması için farklı etkinliklere ihtiyaç vardır. Suriyeli

kadınlarla Türk kadınlarının daha fazla temasta bulunacakları etkinliklerin geliştirilmesinin entegrasyon süreci üzerinde olumlu etkide bulunacağı düşünülmektedir. Düzenlenecek etkinliklerin her iki toplumdaki kadınlara da hitap etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yeme içme türü etkinliklerle kadınlar bir araya getirilebilir (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, 2018).

Türk toplumunun Suriyelilere yönelik birtakım algıları onlara yönelik tutumları üzerinde etkili olmaktadır. Bu algıların oluşmasında etkili olan birtakım durumlar Erdoğan ve Ünver tarafından yapılan araştırmada şu şekilde sıralanmıştır (aktaran Düzkaya, 2016):

- Göçmenlerin içinde bulundukları şartlar nedeniyle adli suçlara yönelme ihtimallerinin bulunması,
- Göçmenlerin arasında terör örgütlerine üye olanların da yer alması,
- Oldukça kalabalık olan genç nüfusun radikalleşme ihtimali,
- Gelir durumu düşük olan Türkler başta olmak üzere toplumun genelinde göçmenlere yönelik ırkçı fikirlerin artması,
- Göçmenler arasında fuhuş ve yasa dışı faaliyet gösteren mafya tarzı oluşumların görülmeye başlaması,
- Kültürel farklılıklar.

Türkiye'nin özellikle sınır illerinde Suriyelilere ilişkin oluşan olumsuz algının bir diğer nedeni ise bu illerdeki demografik yapının değişmesinden kaynaklanmaktadır. Kilis, Hatay, Şanlıurfa ve Gaziantep şehirlerinde bu konuda yaşanan değişimden dolayı Türk halkı azınlık durumuna düşme tehdidiyle karşı karşıyadır. Bu durum nedeniyle halk Suriyelilere karşı olumsuz bir tutum içerisindedir (ORSAM, 2015).

3. Sonuç ve Öneriler

Savaşlar, ekonomik bunalımlar, doğal afetler gibi etkenler sonucu insanlar yabancı oldukları toplumlarda yaşamak zorunda kalmaktadır. Dünyadaki her otuz kişiden birinin göçmen statüsünde yaşadığını düşündüğümüzde karşımıza olumsuz bir tablo çıkmaktadır. Ancak göç olgusu sadece olumsuzlukları içerisinde barındıran bir insan faaliyeti değildir. Özellikle göçmen entegrasyonu başarılı bir şekilde sağlandığında toplumların bu işten kazanacağı önemli kazanımlar olacaktır.

Suriye'deki iç savaşın ve komşu ülkelere yönelik yoğun göç dalgası 2011 yılında başlamıştır. Suriyelilerin Türkiye'ye ilk girişi 29 Nisan 2011'de 252 kişinin geçişi ile gerçekleşmiştir. Bu tarihten itibaren, Suriyelilerin sayısı ve sınır bölgelerindeki yoğunlukları,

şiddetin yanı sıra yerel ve bölgesel çatışmaların artmasıyla birlikte muazzam bir şekilde artmıştır. Buna rağmen Türkiye “açık kapı politikasını” izleyerek sınır kapılarına dayanan tüm Suriyelileri ülkeye almış ve ilk aşamada bunlara “misafir “ statüsü verilmiştir. İlerleyen dönemlerde ise Suriyelilere “geçici koruma statüsü” verilmiştir (Erçetin, Açıkalın, Potas, Özdemir ve Doğan, 2018).

Suriye’deki iç karışıklar nedeniyle bugüne kadar 3,5 milyonun üzerinde insan Türkiye’ye göç etmiştir. Bu rakam dünyadaki birçok ülkenin nüfusundan fazladır. Böylesine kalabalık bir grubu misafir eden Türkiye’nin göçmen entegrasyonu konusunda bazı eksikliklerinin olması doğal bir durumdur. Bu raporda Türkiye’nin göçmen entegrasyonu konusundaki artı ve eksileri ortaya konarak söz konusu alanda yapılabilecek çalışmalar sıralanmıştır.

Türkiye 1950’li yıllardan itibaren göçmenlerin hukuku ile ilgili kanun ve protokollere taraf olarak söz konusu kişilerin haklarını korumak için elinden geleni yapmaya çalışmıştır. Suriyelilerin yoğun göçü sonrası çıkarılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Geçici Koruma Yönetmeliği ise bu alanda hissedilen eksikliği doldurmuştur. Ancak göçmenler kendilerine tanınan haklar konusunda yeterince bilgi sahibi değillerdir. Bu bağlamda Türkiye göçmenlere tanıdığı haklar konusunda bilgilendirici faaliyetler düzenlemelidir.

Seçme ve seçilme hakkının sadece Türk vatandaşlarına verildiği Türkiye’de, geçici koruma statüsünde yaşamakta olan Suriyelilerin seçme ve seçilme hakları yoktur. Bu durum göçmen entegrasyonu açısından olumsuz bir durumdur. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde göçmenleri temsil eden en az bir milletvekili olmalıdır. Böylelikle göçmenler kendilerini toplumun bir ferdi olarak görecektir ve o topluma entegre olmak için daha fazla çaba gösterecektir. Bu nedenle göçmenlerin mecliste temsil edilebilmesi adına birtakım düzenlemeler hayata geçirilmelidir.

Yabancı uyrukluların Türk vatandaşlığına geçebilmeleri belirli koşullara bağlıdır. Bu koşulları sağlayanlar Türk vatandaşlığına geçiş yapabilmektedir. Geçici koruma statüsünde bulunan göçmenlerin, Türk vatandaşlığına alınmaları ise tüm şartları taşısalar bile idarenin takdirine bırakılmıştır (SETAV, 2015). Bu açıdan Türk vatandaşlığına geçmek isteyen geçici koruma statüsüne sahip göçmenlerin yaşamakta oldukları bu adaletsizliğin giderilmesi gerekmektedir. Ayrıca Türk vatandaşlığına alım işlemlerinde bilim, sanat, edebiyat gibi alanlarda ülkeye katkıda bulunabilecek isimlere ülke menfaatlerini düşünerek öncelik verilmelidir.

Din, göçmen entegrasyonu açısından toplumları birbirine yaklaştıran, var olan problemlerin çözümünde rol oynayan önemli bir olgudur. Türkler ve Suriyeliler farklı dinlere mensup iki millet olsaydı belki de ülkede daha büyük sorunlar yaşanabilirdi. İki ülkenin insanların dini yaşam

konusunda sahip oldukları farklılıklara rağmen özgür bir şekilde dinlerini yaşamaları önemlidir. Bu özgürlük ortamı, göçmen entegrasyonunu hızlandıran bir etkiye sahiptir.

Göçmen entegrasyonu bağlamında Türkiye’de eğitim alanında yapılan çalışmaların birtakım problemler nedeniyle istenen seviyeye ulaşamadığı görülmektedir. Türkiye’de yaşayan göçmenlerin büyük çoğunluğunu oluşturan Suriyeli ve Iraklı çocukların Türkçeyi bilmemeleri en önemli problemlerden biridir. Bu problemin ortadan kaldırılabilmesi için okul çağındaki öğrencilere yoğunlaştırılmış Türkçe kursları verilebilir. Okul çağına olmayan çocuklar için ise okul öncesi eğitim mecburi hale getirilebilir. Ayrıca bu öğrencilerin ailelerinde Türkçe bilmeyenlere yönelik de mecburi kurslar düzenlenebilir.

Eğitim alanında yaşanan problemlerden bir diğeri ise okul çağındaki çocukların çalıştırılmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik anlamda fazla gelir getirmeyen işlerde çalışan Suriyelilerin okul çağındaki çocukları da çalışarak aile ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Bu durumun önüne geçilebilmesi için öncelikle Suriyelilerin hayat standartlarının yükseltilmesi gerekmektedir. Ayrıca okula devam etmeyen öğrencilerin velilerine uygulanacak yasal tedbirler ve ekonomik yaptırımlar öğrenci devamsızlıklarını azaltacaktır.

Türkiye’de eğitim alanında yaşanan problemlerden bir diğeri ise derslik konusunda yaşanmaktadır. Son yıllarda ülkeye gelen göçmenlerle birlikte bu problem daha da artmıştır. Bu problemin ortadan kaldırılabilmesi için yeni okullara ihtiyaç vardır. Vakıf, dernek ve hayırseverlerin bu konuda teşvik edilmesi yaşanan derslik ihtiyacını bir nebze de olsa azaltabilir.

Göçmen entegrasyonu bağlamında ekonomi hayati bir konudur. Çünkü ekonominin ilişkili olmadığı herhangi bir insan faaliyeti yoktur. Bu açıdan göçmen entegrasyonunun sağlanabilmesi için göçmenlerin ekonomik anlamda güçlü olması gerekmektedir. Türkiye’de yaşayan göçmenlerin ekonomik faaliyetlerine bakıldığında ise karşımıza zor koşullar altında çalışan ve hiçbir iş güvencesi olmayan insanların çokluğu çıkmaktadır. Bu insanların hak ettikleri koşullarda çalışabilmeleri için iş yerlerinin sürekli olarak denetlenmesi ve kayıt dışı ekonominin azaltılması konularında devletin daha çok mesai harcaması gerekmektedir. Ayrıca Türk vatandaşı olmayan iş adamlarının ekonomik faaliyetlerinin önündeki engellerin kaldırılması da ülkeye yapılacak yatırımlar açısından büyük önem arz etmektedir.

Sağlık alanında göçmenlerin yaşamakta oldukları problemlerin çoğunluğu dil sorunundan kaynaklanmaktadır. Kendisini iyi bir şekilde ifade edemeyen veya sahip olduğu hakları yeterince öğrenemeyen hastalar sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamamaktadır. Sağlık kurumlarında göçmenlere yönelik verilecek tercümanlık hizmeti söz konusu sorunları ortadan kaldırabilir. Ayrıca

göçmenlerle aynı uyruğa sahip olan doktor ve hemşirelerin sağlık kurumlarında görev alması da bu problemin çözümüne katkı sağlayabilir.

Sağlık alanında yaşanan bir diğer problem ise mevcut binaların sağlık hizmetleri açısından yetersiz kalmasıdır. Bu problemin çözülebilmesi için öncelikle birinci basamak sağlık hizmetleri konusunda göçmenler bilgilendirilmelidir. Böylelikle hastanelerdeki yığılmalar önlenecektir. Ayrıca yeni yapılacak sağlık kurumları ile mevcut binaların yetersizliği ortadan kaldırılacaktır.

Göç hareketleri sonrası toplumda ortaya çıkan hastalıklar göçmen entegrasyonu açısından önemli bir sorundur. Çünkü bu durumdan ötürü göçmenlere yönelik toplumda olumsuz bir algı gelişmektedir. Bu durumun engellenmesi adına göçmenlerin ülke sınırlarına alınmasının ardından sağlık kontrollerinin yapılması ve hastalık riski taşıyanların tedavi edilmesi şeklinde bir uygulama hayata konabilir.

Türkiye’de göçmenlerin barınma konusunda da bazı sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Özellikle artan konut ve kira fiyatları sonucu birden fazla ailenin bir arada yaşamak zorunda kalması başlı başına olumsuz bir durumdur. Ayrıca Türk toplumunun da söz konusu artışlardan etkileniyor oluşu, toplumdaki göçmen algısını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu açıdan konut ve kira fiyatlarında yaşanan aşırı artışların önüne geçilebilmesi için devlet tarafından birtakım tedbirler alınmalıdır.

Göçmenlerin suça bulaşmaları derinlemesine incelenmesi gereken bir başlıktır. Göçmenleri suça götüren sebepler iyi bir şekilde araştırılmadan bu konunun çözümü imkânsızdır. Öncelikle şehirlerde getto halinde yaşayan göçmenlerin toplumla kaynaşamaması, iletişimden kaynaklanan bazı olayların doğmasına neden olabilmektedir. Bu açıdan Türk toplumuyla göçmenlerin birlikte yaşayabileceği ortamların oluşturulması söz konusu iletişimsizliği azaltacaktır.

Çarpık kentleşmeye neden olan derme çatma binalarda yaşamak zorunda olan göçmenler, bu kötü yaşam koşullarının etkisiyle en ufak bir olayda bile içlerindeki öfkeyi kusabilmektedir. Ayrıca bu ortamlarda yaşayan eğitimsiz, maddi durumu kötü ve gelecekte ümitsiz kitlelerin uyuşturucu madde ticareti, gasp, kaçakçılık gibi kolay yoldan zenginliğe ulaştıracak suçlara karışarak kendilerini tatmin etmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu nedenle göçmenlerin suça bulaşma oranlarının azaltılabilmesi için öncelikle yaşam koşulları iyileştirilmelidir. Ayrıca göçmenlerin suça bulaşma oranlarının azaltılabilmesi için onlara psikolojik destek sağlanmalı ve özbenliklerini geliştirmenin yolları aranmalıdır.

İş gücü rekabeti göçmenlerle Türkler arasında meydana gelen gerginliklerin sebepleri arasında yer almaktadır. Suriyelilerin çalışma hayatına katılmasıyla düşen işçi ücretleri vasıfsız Türk işçilerini olumsuz anlamda etkilemektedir. Ayrıca kayıt dışı ekonomik faaliyetlerde ucuz iş gücü olarak Suriyelilerin tercih edilmesi nedeniyle Türkler iş bulmakta zorlanmaktadır. Bu nedenlerle Suriyelilere karşı öfke besleyen Türkler, Suriyelilerin açığını aramaktadır. Örneğin İzmir Torbalı'da mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan 500 Suriyeli, Suriyelilerin bir Türk çocuğunu dövdüğüne ilişkin yayılan dedikodu nedeniyle ilçeden kovulmuştur (International Crisis Group, 2018). Bu tür gerginliklerin yaşanmaması için göçmenlerin ve Türklerin mali açıdan güçlendirilmesi gereklidir. Kayıtlı ekonominin büyütülmesi, vasıfsız eleman sayısının azaltılması, piyasaların ihtiyaç duyduğu personellerin yetiştirilmesine yönelik geliştirilecek projelerle söz konusu sorun çözülebilir.

Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin ülkeye ilişkin güvenlik algısının yüksek olduğu görülmektedir. Suriyelilerin gelişile Türklerin güvenlik algısının ise aynı dönemde düştüğü göze çarpmaktadır. Türklerin güvenlik algısının düşmesinde Türkiye'ye göç eden Suriyeliler arasında terör örgütü üyelerinin de bulunması ve ülkede yaşanan terör eylemleri etkili olmuştur. Bu algının yükseltilebilmesinde terörle mücadele ve sınır güvenliği konularında kolluk güçlerine büyük görevler düşmektedir.

Göçmenlerin işlediği suçların medyada geniş bir şekilde ele alınması Türklerin güvenlik algısını düşüren bir diğer etkidir. "Suç makinesi" olarak tanıtılan Suriyelerin yoğunlukta yaşadıkları bölgelerde Türk halkı, kendini güvende hissetmemektedir. Türk halkının güvenlik algısının yükseltilebilmesi için halkı rahatlatacak bilgilendirmelerin yapılması ve sokakların güvenliğinin sağlanması için asayiş uygulamalarının çoğaltılması bu kapsamda yapılması gereken çalışmalardandır.

Sosyo-kültürel açıdan göçmenlerin Türk toplumuna yeterince entegre olamadıkları görülmektedir. Entegrasyonun yeterince sağlanamamış olmasında konuşulan dillerin farklı olmasının etkisi büyüktür. Dil sorunu nedeniyle kendisini iyi bir şekilde ifade edemeyen göçmenler, Türk halkını da anlamakta zorlanmaktadır. Bu nedenle göçmenlere yönelik açılan dil kurslarının sayısının artırılması gerekmektedir. Ayrıca dil kurslarına erişim noktasında yaşanan sorunlara da çözüm bulunmalıdır.

Suriyelilerin yaşadıkları maddi zorluklar nedeniyle çocuk işçiliği, dilencilik, fuhuş gibi yasa dışı yollara başvurdukları görülmektedir. Bu durum toplumdaki Suriyeli algısını düşürmektedir.

Toplumdaki Suriyeli algısının yükseltilebilmesi adına yasa dışı suçlara karışanlar sınır dışı edilmelidir.

Suriyeli kadınlara yönelik yapılan araştırmalar da göstermektedir ki Türkiye onlar için güvenli bir liman konumundadır. Ayrıca Suriyeli kadınlar Türk toplumuna entegre olma konusunda da isteklidirler. Türk toplumuna göre daha muhafazakar olan Suriyeli kadınların Türk toplumuna entegre olabilmeleri için Türk kadınlarına büyük görevler düşmektedir. İki toplumun kadınlarının değişik etkinliklerde bir araya gelmesi onları birbirlerine daha fazla yaklaştıracaktır. Kadınlar tarafından başlatılacak olan bu yaklaşma böylelikle giderek toplumun tüm kesimlerine yayılacaktır.

Suriyelilerin göç ettiği yerler incelendiğinde İstanbul'dan sonra Suriye sınırına yakın olan illerin tercih edildiği görülmektedir. Türkiye'nin sınır illerinde yaşanan yoğun göç nedeniyle demografik yapıda değişiklikler olmuştur. Örneğin Kilis ilinde Suriyelilerin sayısı Türklerinden sayısını geçmiştir. Bu durum nedeniyle Türkler Suriyelilere karşı tepkilidir. Söz konusu durumun önüne geçilebilmesi için Suriyeliler demografik yapıyı bozmayacak şekilde şehirlere dağıtılmalıdır.

Göçmen entegrasyonu konusunda Türkiye'nin artı ve eksilerini ortaya koyarak yapılabilecek çalışmaların sıralandığı bu raporun sonucunda, büyük göç hareketlerine maruz kalan Türkiye'nin ilgili konuya planlı ve programlı bir şekilde yaklaşmasıyla söz konusu problemleri aşacağına inanılmaktadır.

4. Kaynakça

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2014). *Türkiye'deki Suriyeli kadınlar*. Erişim: <https://www.afad.gov.tr>, 24 Ekim 2018.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin demografik görünümü, yaşam koşulları ve gelecek beklentilerine yönelik saha araştırması*. Erişim: <https://www.afad.gov.tr>, 4 Ekim 2018.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2018). *Geçici barınma merkezi raporları*. Erişim: <https://www.afad.gov.tr>, 4 Ekim 2018.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2018). *Yabancı çalışma izinleri istatistikleri*. Erişim: <https://www.csgeb.gov.tr>, 5 Ekim 2018.
- Akpınar, T. (2010). Türkiye'ye yönelik kaçak işgücü göçü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(3), s. 1-22.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Örgütü. (2018). *Türkiye'deki mülteciler ve sığınmacılar*. Erişim: <http://www.unhcr.org>, 20 Kasım 2018.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2016). *Çalışma hayatı istatistikleri*. Erişim: <https://www.csgeb.gov.tr>, 5 Ekim 2018.
- Berry, J.W., Kim, U., Power, S., Young, M. & Bujaki, M. (1989) Acculturation attitudes in plural societies. *Appl Psychol*, 38:185-206.
- Berry, J.W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Appl Psychol*, 46:5-68.
- Doğan Haber Ajansı. (2018, 12 Temmuz). *Türkiye'de kaç Suriyeli yaşıyor? Kaçı Türk vatandaşı oldu?*. Erişim: <https://www.cnnturk.com>, 21 Kasım 2018.
- Düzkaya, H. (2016). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların istihdamına genel bir bakış: sorunlar ve çözüm önerileri. *Kamuda Sosyal Politika*, Yıl:9, Sayı: 35, s.23-29.
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları*. Erişim: <https://www.setav.org>, 03 Ekim 2018.
- Ekonomi Bakanlığı. (2018). *Uluslararası doğrudan yatırım verileri bülteni*. Erişim: <https://eb.ticaret.gov.tr>, 26 Eylül 2018.
- Erçetin, Ş.Ş., Açıkalın, Ş., Potas, N., Özdemir, N. & Doğan, A.M. (2018). Municipalities and refugee crisis: Ansar policies and numbers. Ş.Ş. Erçetin (Ed.). *Social Considerations of Migration Movements and Immigration Policies* (46-57) içinde. Hershey, PA : Information Science Reference.
- Erçetin, Ş.Ş., Potas, N. & Açıkalın, Ş. (2018). The problems that school administrators and Syrian teachers encounter during the educational process of syrian refugee children: Ankara-Altındağ example. *Educational development and infrastructure for immigrants and refugees* (125-137) içinde. Hershey, PA : Information Science Reference.
- Ergin, I. (2016). *Savaş, göç ve sağlık*. Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları.
- Etimoloji Türkçe (2018). *Türkçe etimolojik kelime incelemeleri*. Erişim: <https://www.etimolojiturkce.com>, 20 Eylül 2018.
- Geçici Koruma Yönetmeliği (2014, 22 Ekim). *Resmi Gazete*. Erişim: <http://www.goc.gov.tr>, 21 Kasım 2018.
- Gelir İdaresi Başkanlığı (2018). *Kayıt dışı ekonomi ile mücadele*. Erişim: <http://www.gib.gov.tr>, 29 Eylül 2018.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). *Göç istatistikleri*. Erişim: <http://www.goc.gov.tr>, 28 Eylül 2018.
- Gültaç, A., Yalçın Balçık, P. (2018). Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sağlık Politikaları. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8 (2), 193-204. DOI: 10.31832/smj.394732.
- Hak-İş. (2017). *Mesleki eğitim yoluyla mültecilerin sosyal entegrasyonu projesi*. Erişim: <https://www.hakis.org.tr>, 4 Ekim 2018.

- ILO. (2016). *Suriyeli işçi, işveren ve girişimcilerin işgücü piyasasında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri çalıştay genel değerlendirme*. Erişim: <https://www.ilo.org>, 02 Ekim 2018.
- Interntional Crisis Group. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli mülteciler: Kentsel gerilimleri azaltmak*. Erişim: <https://www.crisisgroup.org>, 22 Kasım 2018.
- International Organization for Migration (2018). *World migration report*. Erişim: <https://www.iom.int> , 15 Eylül 2018.
- Kaya, A. ve Kırar, A. (2018). *İstanbul'daki Suriyeli mültecilere ilişkin zarar görabilirlik değerlendirme raporu*. Erişim: <http://hayatadestek.org>, 20 Kasım 2018.
- Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Genel Müdürlüğü. (2018). *Geçici koruma kapsamı altındaki öğrencilerin eğitim hizmetleri*. Erişim: <https://hbogm.meb.gov.tr> , 01 Ekim 2018.
- ORSAM. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri*. Erişim: <http://tese.org.tr>, 4 Ekim 2018.
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye'ye etkileri. *ANKASAM Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), s. 114-140.
- Penninx, R. (2005). Integration of Migrants: Economic, social, cultural and political dimensions. M. Macura, A. MacDonald ve W. Haug (der.) *The New Demographic Regime Population Challenges and Policy Responses*. New York and Cenevre: United Nations. ss.137-151.
- SETAV. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki durumu arada kalanların hakları ve yükümlülükleri*. Erişim: <http://file.setav.org>, 23 Kasım 2018.
- Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği. (2018). *Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli kadın ve kız çocukların ihtiyaç analizi*. Erişim: <http://sgdd.org.tr>, 23 Kasım 2018.
- Taş, H ve Özcan, S. (2018). Suriyeli göçmen sorunlarının, sosyal politikalar bağlamında analizi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7 (17), 36-54. DOI: 10.31199/hakisderg.409860
- Taşan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- TEPAV (2018). Suriye sermayeli şirketler bülteni. Erişim: <http://www.tepav.org.tr>, 30 Eylül 2018.
- Türk Dil Kurumu. (2018). *Büyük Türkçe sözlük*. Erişim: <http://www.tdk.gov.tr> , 21 Eylül 2018.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2018). *Kurulan/kapanan şirket istatistikleri*. Erişim: <https://www.tobb.org.tr>, 29 Eylül 2018.
- Türk Tabipler Birliği. (2016). *Suriyeli sığınmacılar ve sağlık hizmetleri raporu*. Erişim: <https://www.ttb.org.tr>, 5 Ekim 2018.
- Türk Vatandaşlığı Kanunu. (2009). *Resmi Gazete*. Erişim: <http://www.resmigazete.gov.tr>, 21 Kasım 2018.
- Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2018, 19 Eylül). *Resmi Gazete*. Erişim: <http://www.resmigazete.gov.tr>, 21 Kasım 2018.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013, 4 Nisan). *Resmi Gazete*. Erişim: <http://www.mevzuat.gov.tr>, 22 Kasım 2018.



ISBN: 978 - 605 - 64826 - 0 - 1

